

Издавач: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву
<http://www.ff.ues.rs.ba>

За издавача:

Др Драга Мاستиловић

Организациони одбор:

Др Драган Марушич, Универзитет Приморска Копар, Словенија
Dr 岳友熙 (Yue Youxi), Технолошки Универзитет Шандонга, НР Кина
Dr 魏现军 (Wei Xianjun), Политехнички Универзитет Хенана, НР Кина
Др Александар Јокић, Државни универзитет Портланд, Орегон, САД
Др Ана Филимонова, Историјски институт РАН Москва
Др Бисерка Кошарац, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Вјачеслас Јурко, Универзитет Саратов, Русија
Др Владимир Владичић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Драга Мاستиловић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Златко Павловић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Јелена Марковић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Клавдија Кутнар, Универзитет Приморска Копар, Словенија
Др Марија Летић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Мирко Радић, Универзитет Галве, Шведска
Др Мишо Кулић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Сања Бошковић Данојлић, Универзитет у Поатјеу, Француска Др
Др Бас Артс, Универзитетски колеџ у Лондону, Уједињено Краљевство
Др Владан Бартула, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Светлана Куртеш, Универзитет Мадера, Португалија
Др Светлана Стеванович, Универзитет Кемерово, Русија
Др Стилианос Ламбакис, Институт за историјска истраживања у Атини, Грчка
Др Џорџ Мано, Тенри Универзитет, Јапан
Др Наташа Костић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Срђан Перишић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Милка Грмуша, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Огњен Куртеш, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
мр Дејана Радовановић Шаренац

Главни уредник:

Др Мишо Кулић

Одговорни уредник:

Др Марија Летић

Припрема за штампу:

Милица Пајић Мачар

Пале, 2018.

ISSN (online)

COBISS

Научни скуп
НАУКА И СТВАРНОСТ

Књига резимеа

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет Пале

Научни скуп поводом дана Факултета

НАУКА И СТВАРНОСТ

19. мај 2019.

Књига резимеа

Пале, 2019.

Садржај

СЕКЦИЈА ЗА ФИЛОЗОФИЈУ

<i>Филозофија, образовање и мисао модерне културе</i>	17
<i>Savo Laušević</i> LIKOVNI FILOZOFISKOI KAO REZULTAT ODNOSA FILOZOFIJE I NE-FILOZOFIJE	19
<i>Samir Arnautović</i> OBRAZOVANJE ZA NE-KULTURU I RAZVOJ DRUŠTVA NE-ZNANJA	19
<i>Мишо Кулић</i> ФИЛОЗОФИЈА, ОБРАЗОВАЊЕ И НЕПРИЈАТЕЉСТВО МОДЕРНЕ КУЛТУРЕ	20
<i>Владимир Милисављевић</i> ФИЛОЗОФИЈА, ОБРАЗОВАЊЕ И НАСЛЕЂЕ ХУМАНИЗМА	20
<i>Милан Узелац</i> КРИЗА КУЛТУРЕ КАО КРИЗА ВОЉЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕМ	21
<i>Јован Бабић</i> ПОЛОЖАЈ И ФУНКЦИЈА ФИЛОЗОФИЈЕ У СИСТЕМУ УКУПНОГ ЗНАЊА	22
<i>Ева Камерер</i> МЕСТО ИСТОРИЈЕ НАУКЕ У ФИЛОЗОФСКОМ ОБРАЗОВАЊУ	23
<i>Саша Лакета</i> ЕКЦЕНТРИЧНА ПОЗИЦИОНАЛНОСТ ЧОВЈЕКА	24
<i>Данијела Милинковић</i> СИМУЛАЦИЈА ЗНАЊА У „ДРУШТВУ ЗНАЊА“	25

<i>Наташа Вилић</i> САВРЕМЕНА УМЕТНОСТ И САВРЕМЕНА КУЛТУРА – „ИСКУШАВАЊЕ“ КУЛТУРЕ ОД СТРАНЕ УМЕТНИКА	26
<i>Александар Петровић</i> КУЛТУРНА САМОБИТНОСТ И СМИСАО ОБЛИКОВАЊА ДУХА	26
<i>Биљана Балта</i> ХУСЕРЛОВА КРИТИКА ДОМИНАЦИЈЕ ЛОГИЧКОГ ПОЗИТИВИЗМА И СЦИЈЕНТИЗМА У ЕВРОПСКОЈ НАУЦИ И КУЛТУРИ	27
<i>Стојан Шљука</i> НАЦИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ И СЕКУЛАРИЗАЦИЈА ОБРАЗОВАЊА	28
<i>Владимир Дрекаловић</i> ПОРЕДАК И СЛОБОДА – ЈЕДАН ПРИМЈЕР ИЗ ЕГЗАКТНЕ НАУКЕ	29
<i>Миљан Попић</i> ИДЕАЛ АНТИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА И ПРОСВЕТИТЕЉСТВО	29
<i>Бранкица Поповић</i> ПРОБЛЕМ СПОРАЗУМА У ХОБСОВОЈ МОРАЛНОЈ И ПОЛИТИЧКОЈ ФИЛОЗОФИЈИ	30
<i>Желимир Вукашиновић</i> ОБРАЗОВАЊЕ КАО УЧЕЊЕ ИСТИНЕ ПРЕОКРЕТА: О ДИЈАЛЕКТИЧКОМ ИЗНЕВЈЕРАВАЊУ АУТОРИТЕТА	31
<u>СЕКЦИЈА ЗА ИСТОРИЈУ</u>	
<i>Српска православна црква од аутокефалности до савремености</i>	33
<i>Владан Виријевић</i> ПРОТА ВАСО КОВАЧЕВИЋ – ДУХОВНИ ПАСТИР ЦАРИГРАДСКИХ СРБА 1913-1932. ГОДИНЕ	35
<i>Драга Мاستиловић</i> ИСТОРИОГРАФСКИ РАДОВИ ТОМА БРАТИЋА	35
<i>Горан Васин</i> БУДИМСКА ЕПАРХИЈА У ВРЕМЕ ВЛАДИКЕ АРСЕНИЈА СТОЈКОВИЋА (1853-1892)	36

<i>Ненад Нинковић</i> ДОПРИНОС АРАДСКОГ ЕПИСКОПА СИНЕСИЈА ЖИВАНОВИЋА СРПСКОЈ КУЛТУРИ И ОЧУВАЊУ ПРИВИЛЕГИЈАЛНИХ ПРАВА	37
<i>Маријана Млађеновић</i> „ПОЛИКАРП ЈЕ ПРИЗНАО ДА ЈЕ ХРИШЋАНИН“ – МАРТИРИЈ СВ. ПОЛИКАРПА, ЕПИСКОПА СМИРНСКОГ, КАО ПРИМЕР ХРИШЋАНСКОГ ПОИМАЊА МАРТИРА У ЈЕДНОЈ ЛИЧНОСТИ	38
<i>Бојан Крунић</i> ГРОБНИ ХРАМОВИ СРЕДЊОВЈЕКОВНЕ „ЗЕМЉЕ“ ДРИНЕ – ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ РЕЛИГИОЗНОСТИ У ГОРЊЕМ ПОДРИЊУ	39
<i>Радивој Радић</i> РАСКОЛНИЧКА ИЛИ САВЕЗНИЧКА?	40
<i>Глигор М. Самарџић</i> ПРИЛОГ О ПРОУЧАВАЊУ ИСТОРИЈЕ ДЕРЕМИСТА	41
<i>Дејана Васин</i> КУЛТ СВЕТОГ САВЕ КОД СРБА ИЗ ХАБЗБУРШКЕ МОНАРХИЈЕ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19. ВЕКА	42
<i>Мирослав Д. Пешић</i> ПОЛИТИЧКА ДЕЛАТНОСТ СВЕТОЗОРА МАРКОВИЋА ИДЕЈНОГ ПРЕТЕЧЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ	43
<i>Славиша Вулић</i> ВЈЕРСКА ПОЛИТИКА АУСТРОУГАРСКЕ У ПРВИМ ГОДИНАМА ОКУПАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	44
<u>СЕКЦИЈА ЗА ПЕДАГОГИЈУ</u>	
<i>Савремени приступ педагошкој теорији и пракси</i>	45
<i>Миле Илић, Љиљана Јерковић</i> ЕПИСТЕМОЛОГИЈА ДИДАКТИЧКИХ ТЕОРИЈА	47
<i>Радован Чокорило</i> ИЗВОРНО ЈЕДИНСТВО РЕЛИГИЈСКОГ И ЕСТЕТСКОГ ВАСПИТАЊА	47

<i>Србољуб Ђорђевић, Љиљана Митић</i> ГРАФОМОТОРНЕ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ ОСНОВНОШКОЛСКОГ УЗРАСТА	49
<i>Јелена Максимовић, Јелена Османовић</i> ЕТИКА САВРЕМЕНИХ АКЦИОНИХ ИСТРАЖИВАЊА	50
<i>Драженко Јоргић, Татјана Марич</i> ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ И СТАВОВИ НАСТАВНИКА О МОБИЛНОМ ОБРАЗОВАЊУ	51
<i>Славиша Јењић, Желимир Драгић</i> ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И РЕАЛИЗАЦИЈЕ НАСТАВЕ У КОМБИНОВАНИМ (ВИШЕРАЗРЕДНИМ) ОДЈЕЉЕЊИМА	52
<i>Бранка Ковачевић</i> САВРЕМЕНИ ПРИСТУПИ ПОДСТИЦАЊА МИСАОНЕ АКТИВИЗАЦИЈЕ СТУДЕНТА	53
<i>Биљана Сладоје-Бошњак</i> ПЕДАГОШКИ АСПЕКТИ МЕТАКОГНИЦИЈЕ	54
<i>Златко Павловић</i> УСКЛАЂЕНОСТ АНАЛОГИЈА У ОСНОВНОШКОЛСКИМ УЏБЕНИЦИМА ФИЗИКЕ И ХЕМИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ СА ТВА МОДЕЛОМ	55
<i>Далиборка Шкипина</i> МАКАРЕНКОВЕ ИДЕЈЕ О ПОРОДИЧНОМ ВАСПИТАЊУ У УСЛОВИМА САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА	55
<i>Сања Живановић, Ранка Перућица</i> АНАЛИЗА ИЛУСТРАЦИЈА У ФУНКЦИЈИ ОСАВРЕМЕЊИВАЊА ДИДАКТИЧКЕ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ	57

СЕКЦИЈА ЗА СОЦИОЛОГИЈУ

<i>Савремене друштвене промјене: проблеми и перспективе</i>	59
<i>Andrej Mentel</i> THE MISMEASURE OF TRUST. HOW CAN WE COMPARE TRUST GENERALIZED ACROSS COUNTRIES?	61
<i>Alexandra Strážnická</i> EXTREMISM IN SLOVAKIA	61
<i>Драгомир Драго Вуковић</i> КОРАК НАПРИЈЕД ДВА КОРАКА НАЗАД	62
<i>Урош В. Шуваковић</i> “ТРЕЋИ ПУТ” ИЛИ СТРАНПУТИЦА	63
<i>Божидар Филиповић</i> ПОЈАМ РЕПУБЛИКАНИЗМА У 21. ВЕКУ – АНАЛИЗА КЉУЧНИХ РЕЧИ У НАУЧНИМ ЧАСОПИСИМА	64
<i>Милојица М. Шутовић</i> НАУКА ИЛИ „НАУЧНА ИНДУСТРИЈА“	65
<i>Немања Ђукић, Предраг Живковић</i> ГЕОПОЛИТИКА БЛИСКОИСТОЧНИХ МИГРАЦИЈА	66
<i>Давор Видаковић</i> СОЦИОЛОШКО ПРОУЧАВАЊЕ НЕГАТИВНОГ ДРУШТВЕНОГ УТИЦАЈА ПСЕУДО-РЕЛИГИЈСКИХ ПОКРЕТА У САВРЕМЕНОМ ДОБУ	66
<i>Друштвене неједнакости и социјална искљученост у савременом друштву</i>	69
<i>Драгана Стјепановић Захаријеvски</i> ЖЕНЕ ПРИПАДНИЦЕ ДОМАЋИНСТАВА СИТНИХ ПОЉОПРИВРЕДНИКА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ДРУШТВУ	71
<i>Jasmina Petrović</i> SOCIAL INEQUALITIES IN HIGHER EDUCATION IN SERBIA	72

<i>Биљана Милошевић Шошо, Бојан Ђорлука</i> PREVENCIJA SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI DJECE I MLADIH OSOBA SA INTELEKTUALNIM POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU	73
<i>Александар Томашевић, Валентина Соколовска</i> РЕГИОНАЛНА РАЗЛИЧИТОСТ И ДРУШТВЕНА НЕЈЕДНАКОСТ	73
<i>Милена Јовановић-Краљевић, Данијела Деспотовић</i> САРАДЊА ОБРАЗОВНЕ И ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ КАО НЕОПХОДАН УСЛОВ ЗА СМАЊЕЊЕ СОЦИЈАЛНЕ ИСКЉУЧЕНОСТИ У ОБРАЗОВАЊУ	74
<i>Ајла Шкрбић, Ворјана Миловић</i> VLADAVINA PRAVA I DISKRIMINACIJA MANJINA U BOSNI I HERCEGOVINI: TRENUTNO STANJE, IZAZOVI I PERSPEKTIVE	75
<i>Милица Шиљак</i> ПРОБЛЕМ МЕЂУЕТНИЧКИХ ОДНОСА У БИХ ДРУШТВУ	76
<i>Vesna Miltojević</i> LIVING ENVIRONMENT - TERRA INCOGNITA FOR THE MAJORITY OF SOCIOLOGISTS IN SERBIA	77
<u>СЕКЦИЈА ЗА ЛИНГВИСТИКУ</u>	
<i>Истраживање језика и корпусна лингвистика</i>	79
<i>Жељка Бабић</i> УКЉУЧИВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ КОРПУСА У НАСТАВУ ЛЕКСИКОЛОГИЈЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА: ИЗАЗОВИ И ИСКУСТВА	81
<i>Биљана Радић-Бојанић</i> БЕЗЛИЧНА ЗАМЕНИЦА ОНЕ У ПИСАЊУ КОД НЕИЗВОРНИХ ГОВОРНИКА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА	82
<i>Јелена Марковић</i> ЛЕКСИЧКА НЕОДРЕЂЕНОСТ КАО ОСОБИНА УЧЕНИЧКОГ КОРПУСА: SOMETHING, SOMETIMES, SOMEONE КОД СРБОФОНИХ ГОВОРНИКА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА	83
<i>Наташа А. Спасић</i> ПОРЕДБЕНЕ И НАЧИНСКЕ КОНСТРУКЦИЈЕ – ДОСТИГНУЋА И ПОТЕШКОЋЕ СТУДЕНАТА НА ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ У БРАТИСЛАВИ	84

<i>Предраг Новаков</i> ТЕЛИЧНОСТ ЕНГЛЕСКИХ ФРАЗНИХ ГЛАГОЛА ЗА ПАРТИКУЛАМА AWAY, DOWN И ON	85
<i>Маја Жарковић</i> PRODUKTIVNI PREFIKSI U TVORBI IMENICA U ENGLJESKOM JEZIKU	86
<i>Срђан Шућур</i> ДИСТРИБУЦИЈА ФРАЗАЛНИХ ГЛАГОЛА У ПИСАЊУ НА ЕНГЛЕСКОМ КАО СТРАНОМ КОД СРБОФОНИХ ГОВОРНИКА	87
<i>Миња С. Радоња</i> ДИСТРИБУЦИЈА И УЛОГА РЕЛАТИВНИХ КЛАУЗА У НОВИНСКОМ И РАЗГОВОРНОМ СТИЛУ	88
<i>Јелена Вујичић</i> ИЗРАЖАВАЊЕ ПРОШЛОГ, САДАШЊЕГ И БУДУЋЕГ ВРЕМЕНА НА КИНЕСКОМ ЈЕЗИКУ	89
<i>Комуникација и стварност</i>	
<i>Зорица Никитовић</i> О ЕТНОНИМУ КОШНАНИНЬ ИЛИ БОСАНЬЦЬ	93
<i>Вера Ђевриз Нишић, Дејана Шаренац Радовановић</i> АНАЛИЗА САДРЖАЈА НОВИНСКИХ НАСЛОВА РАТНЕ ШТАМПЕ И ЊИХОВЕ ИЗРАЖАЈНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	93
<i>Вишња Вишњевац</i> О КОНГРУЕНЦИЈИ ЗБИРНИХ ИМЕНИЦА У СТАРОРУСКОМ ЈЕЗИКУ	94
<i>Весна Космајац</i> ПРИЈЕДЛОШКО-ПАДЕЖНЕ КОНСТРУКЦИЈЕ СА ВРЕМЕНСКИМ ЗНАЧЕЊЕМ У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	95
<i>Неда Видановић Милетић</i> ПРОМЕНЕ НА ПОЉУ РОДНО РАВНОПРАВНОГ ЈЕЗИКА У НАЈТИРАЖНИЈИМ ДНЕВНИМ НОВИНАМА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	95

<i>Teodora Popescu</i> MEDIA REPRESENTATIONS OF COMPANIES IN ROMANIAN AND BRITISH PRESS	96
<i>Natalia Kasatkina</i> THE NOMINATIVE FIELD OF THE CONCEPT OF “MIGRANT” : MORE QUESTIONS TO COME	97
<i>Љерка Јефтић</i> ЈЕЗИЧКО ТКАЊЕ ПОЛИТИКЕ СТРАХА: КОГНИТИВИСТИЧКО- КРИТИЧКА СТУДИЈА САОПШТЕЊА СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ	98
<i>Jelena Vojinović-Kostić</i> JEZIK POLITIKE I MANIPULACIJA KROZ PRIZMU SAVREMENOG DEBATNOG DISKURSA	99

СЕКЦИЈА ЗА КЊИЖЕВНОСТ

<i>Књижевност и стварност</i>	101
<i>Ранко Поповић</i> ПЈЕСНИШТВО СВЕТИСЛАВА МАНДИЋА	103
<i>Раде Симовић</i> СЦЕНСКИ ПРОСТОР КАО ПРИВИД СЛОБОДЕ У ПРИЧАМА ПЕТРА КОЧИЋА, БРАНКА ЂОПИЋА И ЂУРА ДАМЈАНОВИЋА	103
<i>Бранка Брчкало</i> ЗНАЧАЈ РАДА МИОМИРА МИЛИНКОВИЋА ЗА РАЗВОЈ КЊИЖЕВНОКРИТИЧКЕ МИСЛИ И ИСТОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЈЕЦУ	105
<i>Душко В. Певуља</i> КЛАСИК ПРЕД КЛАСИЦИМА	106
<i>Нина Б. Марковић</i> ЕСЕЈИСТИЧКО ПРОМИШЉАЊЕ О МОДЕЛИМА ПРЕДСТАВЉАЊА И ОБЛИКОВАЊА СТВАРНОСТИ У КЊИЗИ КОЛУМБОВО ЈАЈЕ РАДОСЛАВА ПЕТКОВИЋА	107
<i>Снежана Р. Булат</i> СЛУЧАЈ „ПЕРЕ СЕГЕДИНЦА“	108

<i>Ружица Д. Јовановић</i> ПИСАНА КУЛТУРНА БАШТИНА: ВУКОВ СРПСКИ РЈЕЧНИК КАО ТРАЈНО СВЕДОЧАНСТВО И СПОМЕНИК РАЗНОВРСНОСТИ СРПСКОГ ФОЛКЛОРА НА ПРИМЕРУ ЗАСТУПЉЕНИХ ОБРЕДНИХ И ОБИЧАЈНИХ ПЕСАМА	109
<i>Борјан Митровић</i> БАХТИНОВ ХРОНОТОП ГРАДА И АНДРИЋЕВО САРАЈЕВО ИЗМЕЂУ СВЈЕТЛОСТИ И ТАМЕ	110
<i>Марија Летић</i> УНИВЕРЗИТЕТСКИ „СЛУЧАЈ” ПРОФЕСОРА ПЊИНА	111
<i>Ифигенија Радуловић</i> СОФОКЛОВ ОДНОС ПРЕМА СОФИСТИЦИ У ДРАМАМА АНТИГОНА И ЦАР ЕДИП	112
<i>Снежана Вукадиновић</i> ПИТАЊЕ АНДРОФИЛИЈЕ У ХЕЛЕНСКОМ СВЕТУ	113
<i>Радославка Р. Сударушић</i> БИБЛИТЕКАРСТВО И СТВАРНОСТ У ЧАСОПИСУ БИБЛИОСФЕРА	114
<i>Бојана Ласица</i> ПРОСВЈЕТА – ОД ИНФОРМАТИВНОГ ДО МОДЕРНО КОНЦИПИРАНОГ ЧАСОПИСА	115
<i>Огњен Куртеш</i> ВРЕМЕНСКО-ПРОСТОРНА ЛИНИЈА У ВИКТОРИЈАНСКОМ РОМАНУ	115
<i>Тијана Поповић</i> СТВАРАЛАШТВО БИТ ГЕНЕРАЦИЈЕ	117
<i>Ирена Суботић</i> ИСТОК И ЗАПАД У РОМАНЕСКНОМ СВИЈЕТУ ПАВЛА КРУСАНОВА	118

СЕКЦИЈА ЗА ПСИХОЛОГИЈУ

Савремена кретања у психологији 119

Шуајб Солаковић

МОГУЋНОСТ ПРИМЈЕНЕ РЕГРЕСИОНИХ МОДЕЛА КОД
ПРЕДВИЂАЊЕ УСПЈЕШНОСТИ МЕНАѢРА У ПОСЛУ 121

Бојана Маринковић, Горјана Вујовић

ЕМОЦИОНАЛНА ЗРЕЛОСТИ СТУДЕНАТА ПСИХОЛОГИЈЕ 122

Наташа Костић

МОГУЋНОСТ ИСПИТИВАЊА СТАВА О ЗНАЧАЈУ ПОРОДИЦЕ 123

Irena Stanić

PERCEPCIJA SOCIJALNE PODRŠKE RODITELJA DJECE SA
SMETNJAMA U RAZVOJU 124

Miroslav Gavrić, Luka Borović

SAMOEFIKASNOST KAO MEDIJATOR ODNOSA MOTIVACIJE I
ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM NEZAPOSLENIH 125

СЕКЦИЈА ЗА ПОЛИТИКОЛОГИЈУ И НОВИНАРСТВО

Политика и стварност 127

Комуникација и стварност 127

Зоран Јевтовић, Предраг Бајић

УОКВИРАВАЊЕ И ОБЈЕКТИВНОСТ НАРАТИВА О
РЕЛИГИЈИ У ДНЕВНОЈ ШТАМПИ СРБИЈЕ 129

Mile Lasić

JE LI UOPĆE MOGUĆE PRIJEĆI IZ TZV. DEJTONSKE U
TZV. BRISELSKU FAZU? 130

Златиборка Попов Момчиновић

ПРОБЛЕМ ИСТИНЕ У ПОЛИТИЧКОЈ ТЕОРИЈИ ХАНЕ АРЕНТ 131

Владимир Баровић

УПОРЕДНИ ПРИКАЗ НОВИНАРСКОГ РАДА МИЛОША
ЦРЊАНСКОГ И РАДЕТА ДРАИНЦА 133

<i>Вук Вучетић</i> ПОЛИТИЧКО КОМУНИЦИРАЊЕ НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА	134
<i>Стефан Вукојевић</i> МЕТОДОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФИКАЦИЈЕ ПОЛИТИЧКИХ СТРАНАКА У ПОСТДЕЈТОНСКОЈ БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	135
<i>Лидија Мирков</i> ЛИТЕРАРНА АФЕКТАЦИЈА КАО СТИЛСКО СРЕДСТВО У ПОЛИТИЧКОЈ КАМПАЊИ	136
<u>СЕКЦИЈА ЗА ГЕОГРАФИЈУ</u>	
<i>Интердисциплинарни контекст</i>	137
<i>Јасмина Јовановић, Драгица Живковић</i> КАРТОГРАФСКИ МЕТОД У КОНТЕКСТУ ГЕОВИЗУЕЛИЗАЦИЈЕ	139
<i>Aleksandar Valjarević</i> FUNDAMENTALNI KONCEPT DIGITALNE KARTOGRAFIJE U KONTEKSTU "AUGMENTED REALITY"	140
<i>Бранислав Драшковић</i> РИЈЕКА ТИЛАВА – ПОТАМОЛОШКА СТУДИЈА	141
<i>Горан Мутабџија</i> ГЕОГРАФСКИ ХОРИЗОНТИ ВИЗАНТИЈСКОГ ЦАРСТВА	142
<i>Ирена Станић, Милка Грмуша</i> ПОТЕШКОЋЕ У КОГНИТИВНОМ РАЗВОЈУ ДЈЕЦЕ И НАСТАВА ГЕОГРАФИЈЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ	144
<i>Јелена Голијанин</i> КАРСТ ИСТОЧНОГ САРАЈЕВА	145
<i>Мариана Лукић Тановић</i> ГРАД ИСТОЧНО САРАЈЕВО – КРЕТАЊЕ БРОЈА СТАНОВНИКА У ПЕРИОДУ 1991 – 2013	146
<i>Милан Пантић</i> ФУНДАМЕНТАЛНЕ КОНЦЕПЦИЈЕ ФИЗИЧКОГ ОПИСА ПРИРОДЕ	147

СЕКЦИЈА ЗА ФИЛОЗОФИЈУ

*Филозофија, образовање и смисао модерне
културе*

Savo Laušević

Filozofski fakultet Nikšić

Univerziteta Crne Gore

LIKOVİ FILOZOFSKOG KAO REZULTAT ODNOSA FILOZOFIJE I NE-FILOZOFIJE

U radu se namjerava otvoriti niz internih i eksternih pitanja o filozofiji kao višedimenzionalnom iskustvu duha koja u sebe obuhvata saznanje, stvaranje, vjerovanje usmjereno prema svijetu, drugom i prema sebi. U toj usmjerenosti uvijek se radi o odnosu inherentnog filozofskog stava koji zauzima svako filozofsko mišljenje i onog ne-filozofskog koje filozofiju uvijek i svuda susreće. Taj odnos postavljanja i suprostavljanja filozofskog i nefilozofskog je bitan za filozofiju ukoliko ona ostaje otvoreno mišljenje i ne zatvori se u vlastiti doktrinarni dogmatizam. Iz tog odnosa filozofije i nefilozofije se rađaju različiti likovi filozofskog diskursa u zavisnosti kako gledamo, slušamo i mislimo ono ne-filozofsko. Upravo ti likovi filozofskog iskustva će biti predmet interesovanja.

Samir Arnautović

Filozofski fakultet u Sarajevu

OBRAZOVANJE ZA NE-KULTURU I RAZVOJ DRUŠTVA NE-ZNANJA

Početak 21. stoljeća jednim dijelom obilježava jasna ekspanzija u razvoju društva ne-znanja, kao izopačenog svijeta moderne. Društvo ne-znanja zasniva se na pervertiranim vrijednostima ne-kulture, koja se formira na kvazi-obrazovnom sistemu u kojem se ne-mišljenje artikulira temeljem djelovanja. U referatu ću ukazati na temeljne odrednice obrazovanja za ne-kulturu i stvaranje svijeta pervertiranih vrijednosti u formi društva ne-znanja.

Мишо Кулић

Филозофски факултет Пале

Универзитета у Источном Сарајеву

ФИЛОЗОФИЈА, ОБРАЗОВАЊЕ И НЕПРИЈАТЕЉСТВО МОДЕРНЕ КУЛТУРЕ

У тексту се тематизује историјски контекст настанка тоталитаризма и уједно показује смисао данашњег “мекот тоталитаризма” који у односу на онај историјски постаје апстрактан и деперсонализован. Модерни тоталитаризам се јавља у виду неолибералног концепта друштва који једину вриједност види у тржишној као профитној вриједности. Неолиберални универзитети, као и болоњска концепција универзитета су израз те непријатељске тенденције према сваком образовању и култури које не доноси профит, односно, према свакој науци која почива на слободној и критичкој мисли. Овај облик тоталитаризма је по први пут у историји успио да нововјековни хуманистички карактер културе и образовања покаже у значењу њиховог непријатељства према модерном човјеку и друштву.

Владимир Милисављевић

Институт друштвених наука, Београд

ФИЛОЗОФИЈА, ОБРАЗОВАЊЕ И НАСЛЕЂЕ ХУМАНИЗМА

У саопштењу ће бити анализиран однос филозофије према наслеђу хуманизма и, посебно, могућност да се филозофија дефинише као једна од хуманистичких наука. Такво схватање није у сагласности са званичним класификацијама науке у Републици Српској или Србији, у којима се филозофија још увек сврстава међу „друштвене“ науке. Поред тога, неки од утицајних филозофских концепата 20. века, као што су Хајдегерово мишљење или постструктурализам, били су постављени изразито антихуманистички, тако да су посредно

довели у питање везаност филозофије за хуманистичко наслеђе. Упркос свему томе, неоспорно је да је филозофија још од античког времена па све до наших дана схватана као подухват промишљања човека и његовог места у свету, и да је довођена у суштинску везу са хуманистичким идеалом образовања. Коначно, чини се да разумевање филозофије као хуманистичке науке одговара и новијој тенденцији да се филозофија сврста у корпус „идентитетских наука“, заједно са историјом и књижевношћу.

Милан Узелац

Спортска академија, Београд

КРИЗА КУЛТУРЕ КАО КРИЗА ВОЉЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕМ

Аутор тематизује однос човека културе и специјалисте у наше време. Полази се од појма културе као скупа духовних вредности које мењају и стварају човека у процесу образовања (Цицерон) чији се смисао потискује инсистирањем на уско-специјалистичком обучавању. Разматрају се разлози изгубљености циљева услед чега долази до пада у ново варварство чиме се доводи у питање могућност опстанка модерне културе.

Кључне речи: криза културе, воља за образовањем, ново варварство, Макс Вебер, Еуген Финк.

Јован Бабић
Филозофски факултет
Београд

ПОЛОЖАЈ И ФУНКЦИЈА ФИЛОЗОФИЈЕ У СИСТЕМУ УКУПНОГ ЗНАЊА

Питање о положају и функцији, или улози, филозофије у систему укупног знања ослања се на питање чему служи филозофија и за шта је она „корисна“. У одговору на то питање полазимо од три предуслова или три опомене (*three caveats*) које треба да задовољи, или послуша, свако ко намерава да се озбиљно и одговорно бави филозофијом: да се не одушевљава унапред (да се постави у позицију без пред-расуда), да не проповеда, и да буде спреман да попије своју дозу кукуте. Ово се у потпуности уклапа у перцепцију о „некорисности“ филозофије, у одређеном смислу као дела њезине дефиниције – она не служи ничему осим задовољењу интелектуалне радозналости у питањима која, можда само наизглед, сама немају непосредну и текућу важност. То упућује на то да је потенцијална корисност филозофије на некој другој страни, у испитивању граница сазнања, и кроз ово испитивање имплицираном постављању граница слободе у процесу постављања циљева за оно што се одлучује и чини. Да би тај процес могао бити успешан мора се обезбедити индиректност, посредност, имплицирана у она три предуслова или опомене. Ова индиректност обезбеђује слободу али има непријатно својство за било који успостављени *status quo*: да је филозофија по својој природи субверзивна. Ова особина даје објашњење, а и оправдање, за обавезност оних предуслова и, посебно, за постављање високе цене за бављење филозофијом, присутно у трећем од тих предуслова.

Ева Камерер
Филозофски факултет
Београд

МЕСТО ИСТОРИЈЕ НАУКЕ У ФИЛОЗОФСКОМ ОБРАЗОВАЊУ

Филозофија науке се у 20. веку углавном изједначавала са логичком реконструкцијом науке. Притом су филозофи полазили од већ развијених и прихваћених научних теорија, а историјски развој науке су сматрали небитним. Тек у последњих неколико деценија историја науке почела је да добија значајније место у схватању науке. У саопштењу ћу се бавити неким од најзанимљивијих покушаја интеграције историје и филозофије науке и њиховом релеванцијом за филозофске закључке до којих можемо да дођемо у анализи конкретних епизода из историје науке. Анализираћу пример једног од најзначајнијих селекционих експеримената који је изведен у Совјетском Савезу у другој половини 20. века. Реч је о експерименту са сребрним лисицама који је осмислио и спровео совјетски генетичар Дмитри Бељајев. Бељајевљев експеримент је показао да деловање природне селекције треба тумачити на сасвим другачији начин него што је то био случај у тадашњој западној традицији. Штавише, овај експеримент и објашњење његових резултата може се тумачити као најава значајних теоријских промена до којих је касније дошло у еволуционој биологији. Зато овај случај из историје науке може да послужи као добар пример који показује зашто без историјске анализе науке не можемо адекватно да разумемо научну рационалност.

Саша Лакета

Филозофски факултет

Универзитет у Бањој Луци

ЕКСЦЕНТРИЧНА ПОЗИЦИОНАЛНОСТ ЧОВЈЕКА

- Осврт на филозофију Хелмута Плеснера -

Сваки стадијум у развоју историје, слушајући Плеснера, посједује своју "ријеч водиљу". Дух осамнаестог вијека саображавао се са појмом *ума*; *промишљања* деветнаестог вијека заокружио је појам *развоја*, а почетак двадесетог вијека обиљежен је феноменом *живота*. Овај, нови, парадигматски појам, којим се покушавају обухватити и дефинисати и природни феномени и готово све културне творевине човјека, било да је ријеч о духовној било о материјалној култури, а који је, тврдићемо, увелико важећи и за савремени свијет, Плеснер доживљава као *неоспоран*. Он је позиционирана понад било које идеологије; и Бога и државе; и природе и историје. У овој ријечи су садржане и у њој се сагледавају и *сопствена снага* и *сопствени динамизам епохе*. *Хазардност* и *радост* услјед очекујуће непознанице будућности, али, истовремено, и сопствене слабости, немоћи и неспособности.

У раду ћемо покушати показати који су то епистемолошки мотиви који су усмјерили Плеснерову мисао ка прихватању и форсирању феномена живота као централног филозофског појма, при чему ћемо посебну пажњу посветити утицају Хусерлове ране, дескриптивне, феноменологије. Даље, а на основу Плеснеровог одређења човјека као ексцентрично позиционираног бића, настојаћемо показати на који начин се овако, специфично, дефинисина „суштина“ људске природе, испоставља као предреклексивни, биолошки, услов могућности културних творевина. И, на крају, а на основу претходних апорија, трудићемо се да се јасно одредимо према најопштијем тону и карактеру Плеснерове филозофије. – Да дамо одговор на питање да ли се његовој мисли недвосмислено могу придодати предикати сцијентистичког позитивизма – духа времена важећег за савременост - или је, насупротив, Плеснерова филозофија један од ријетких покушаја да се оно што је ствар метафизике изнађе и искаже као неизоставни елемент најприземнијих, биолошких, елемената људске природе?

Данијела Милинковић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

СИМУЛАЦИЈА ЗНАЊА У „ДРУШТВУ ЗНАЊА“

Посматрајући из данашње перспективе, синтагма „друштво знања“ требало би да служи као понос једне државе и нације. Такво друштво у којем се његује знање, подразумијевало би и чињеницу да је то друштво једно разумско, критичко или опрезно у изношењу аргумената које се тичу науке и образовања. Међутим, слика данашњег образовања је далеко другачија. Све оно што подразумијева знање, образовање, врлине које један човјек треба да посједује, да би могао да се назове мудрим су изгубљене. Наша способност да критички промишљамо и да посједујемо све те идеале човјека који су се његовали у античко вријеме, те који су једног образованог и мудрог човјека одвајале од варварина, изгубљене су, управо, у овом „друштву знања“ или да будемо јод прецизнији у „друштву незнања“. Овим проблем се бавио Конард Паул Лисман, те ће се аутор у овом раду највише освртати на његова тумачења садашњег стања у науци и образовању.

Кључне ријечи: друштво знања, знање, образовање, полуобразованост, необразованост, Болоња, реформа.

Наташа Вилић

Филозофски факултет

Универзитет у Бањој Луци

САВРЕМЕНА УМЕТНОСТ И САВРЕМЕНА КУЛТУРА – „ИСКУШАВАЊЕ“ КУЛТУРЕ ОД СТРАНЕ УМЕТНИКА

Савремена уметност и савремена култура имају један сасвим нови (су)однос. Зашто? До сада се сматрало да уметник треба и „мора“ да слика или компонује, а да о своме уметничком чину не изруче ништа. Са појавом нових тенденција и праваца у уметности, уметници схватају да и они имају „задатак“ да нешто и сами проговоре како о постојећој стварности, тако и о могућем „искушавању“ (властите) егзистенције. На овај начин и сами уметници преузимају један могући ангажман на себе, а то је да у своме и делању и животу уопште укажу на постојеће проблеме, страхове, угрожену егзистенцију, као и на могуће путеве и изласке из постојећег стања. Уметник на својствен начин постаје и својеврсни (ангажовани) естетичар, (ангажовани) теоретичар културе и (ангажовани) философ.

Александар Петровић

Филозофски факултет

са привременим седиштем у Косовској Митровици

КУЛТУРНА САМОБИТНОСТ И СМИСАО ОБЛИКОВАЊА ДУХА

Апстракт: Гледано из онтолошке перспективе, појам „бивствујућег или бића у целини“, увек скрива своје значење, дајући утисак да имамо посла са нечим природно датим, али не са садржајним обликом. Празнина у приступу значајних момената приликом именовања ствари, јесте значењски израз савремености. Препознат као космолошки дат, а не само као отолошки фактор разумевања, појам света је виђен као хоризонт разумевања бивствовања унутар

или ван њега. Мотивисан трансценденталним увидом, радикализам ставља у питање оно што никада не би било стављено у питање из потпуно природног положаја. Међутим, власт над природом није исто што и напредак у аутореклексивности и културном опхођењу, па је цена те идентификације пад у неуравнотеженост самосвести. То се збива када су спласнуле и унутрашња и спољашња снага слободе, као последица отуђивања човека од властите самобитности, од личности, коју усмеравају и оријентишу споља већ припремљени и срочени програми, према технолошким прорачунима, који су наводно паметнији од нас. Што се памети тиче, изгледа да је ту на првом месту пружање отпора забораву у ситуативној датости самобитне егзистенције, тј. подизање вредности слободе мишљења указивањем на достојанство човека и право на образовање које га обликује. Универзитет и високо школство су право место да то покажу као стварну људску потребу за самобитношћу.

Кључне речи: Историјско мишљење, свет живота, херменеутика фактичности, ситуативност културе, објективни дух, образовање, самобитност.

Биљана Балта

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ХУСЕРЛОВА КРИТИКА ДОМИНАЦИЈЕ ЛОГИЧКОГ ПОЗИТИВИЗМА И СЦИЈЕНТИЗМА У ЕВРОПСКОЈ НАУЦИ И КУЛТУРИ

У првим деценијама 20. вијека Хусерл је у свом последњем дјелу „Криза европских наука и трансцендентална феноменологија“ описао кризу савремене филозофије и науке које су се, према његовом мишљењу, нашле у таквој ситуацији захваљујући, управо, доминацији позитивистичких и прагматистичких аспеката у технички обликованом свијету тог времена. Уколико је филозофија као извор доживјела кризу, онда то значи да је и све оно што је произашло из

филозофије, а то су све нововјековне науке, такође у кризи која се на све видљивији начин почела манифестовати и као криза европског човјека у цјелокупној смисаоности његовог културног живота, као и у цјелокупној његовој егзистенцији. Наиме, Хусерл је признавао и није оспоравао развој тих наука, које су се развијале незамисливом брзином, али је истицао да је европски духовни хоризонт постао замагљен због немогућности да се одговори на питања: какву улогу те науке имају или би требале имати у европској култури, какве су им дужности и шта оне значе нама у свијету у којем живимо, будући да су потпуно очишћене од свих антропоцентричних елемената? У овом раду аутор жели да актуализује изнова ова Хусерлова питања.

Кључне ријечи: култура, наука, криза, вриједности, смисао, човјек.

Стојан Шљука

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

НАЦИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ И СЕКУЛАРИЗАЦИЈА ОБРАЗОВАЊА

Француска револуција је покренула, поред глобалне политичке платформе модерног доба, и два врло важна питања: национално питање којим се покушава ријешити питање граница држава, прије свега у Европи; и друго, питање образовања којим се уводи секуларизовани модел. Стварање националних држава у Европи изазвало је небројено мањих рагова и два велика на свјетском нивоу. Националне границе, нажалост, још нису успостављене, а Срби и остали народи у непосредном окружењу су класичан примјер за то. Селуларизација образовања је, најкраће речено, политичка одлука да се у школски програм не уплићу вјерске заједнице, те да се да приоритет политехничким наукама које би, како се тад претпостављало, допринијеле побољшању стандарда и бољег живота свих грађана.

Владимир Дрекаловић
Филозофски факултета Никшић
Универзитет Црне Горе

ПОРЕДАК И СЛОБОДА – ЈЕДАН ПРИМЈЕР ИЗ ЕГЗАКТНЕ НАУКЕ

У историји друштвено-хуманистичких наука постоје различити покушаји „пресликавања“ методологије природних наука у оквиру области које нећемо назвати природним нити егзактним. Такве примјере налазимо и на нашим просторима. На примјер, идеја „правног позитивизма“ наслоњена на идеје Бечког круга се може препознати у докторском раду Љубомира Тадића. Могло би се рећи да је то покушај употребе математичке методологије у истраживачким токовима једне друштвене науке. Ми ћемо у овом тексту покушати да покажемо да се о „позајмљеној“ методологији може говорити и у обрнутом смијеру. Наиме, навешћемо примјер који показује да се идеје поретка и слободе, знане прије свега као идеје друштвене науке, могу препознати и у егзактној науци каква је математика.

Кључне ријечи: слобода, поредак, методологија, математика.

Миљан Попић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

ИДЕАЛ АНТИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА И ПРОСВЕТИТЕЉСТВО

Антички образовни модел који баштини Платонову и Аристотелову „схему оптималног образовног система у виду седам слободних вјештина“ који је, готово неизмјењен, опстао све до Просветитељства, указује нам да је идеал тог концепта био изузетно плодотворан.

Просветитељство можемо и требамо сагледавати и у позитивним и у негативним елементима који га карактеришу,

првенствено а *posteriori*, али гесло које дефинише Просветитељство је свакако: „Имај одважности да се служиш својим сопственим разумом“, или како га дефинише Јанарас: „Оно је цивилизација, то јест општи начин живљења“.

Настојаћемо да укажемо на сусрет и однос хришћанства према античком образовном моделу, те значајном преокрету који је Просветитељство направило и према образовном моделу и према хришћанству као и на потребу да се данас покуша ревидирати баштина коју је произвело Просветитељство првенствено према образовном моделу којем смо свједоци, те да се том ревизијом дође до својеврсног савременог просветитељства.

Бранкица Поповић

Филозофски факултет у Приштини

са привременим седиштем у Косовској Митровици

ПРОБЛЕМ СПОРАЗУМА У ХОБСОВОЈ МОРАЛНОЈ И ПОЛИТИЧКОЈ ФИЛОЗОФИЈИ

Хобсово поимање феномена *споразум* има своје корене у његовој темељној и прилично прецизној анализи великог броја *страсти* или *унутрашњих почетака вољних кретања*, како их он дефинише на почетку прве књиге *Левијатана*. Кад се склопи (потпише) споразум, при коме ниједна страна не извршава своју обавезу у садашњем тренутку, већ једна другој верује, онда је у чисто природноме стању људи, које је *стање рата сваког човека против сваког човека*, онда је такав споразум без вредности. Али ако постоји извесна заједничка власт, којој су потчињена оба уговорача, са стварном и довољном силом да принуди на испуњење обавезе, онда такав споразум није без вредности. Јер онај што је први испунио нема никакве сигурности да ће затим и други испунити своју обавезу, пошто је везаност речима исувише слаба да заузда људску природу: амбицију, тврдичклук, јарост и друге страсти, ако нема страха од неке силе која може да изврши принуду. Јер *споразумевање је акт воље, што ће рећи акт одлучивања*. И зато, обећање нечег што је познато

као немогуће не представља никакав споразум. Али ако се то покаже немогућим тек касније (пошто се раније мислило да је могуће) онда је споразум ваљан и обавезује, ако и не на саму ту ствар а оно на његову вредност и истинске напоре да се испуни колико је могуће, јер на нешто више нико не може бити обавезан. Споразуми могу постати неважећи; људи се, према Хобсу ослобађају својих споразума на два начина: тако што ће их испунити или тако што ће им бити опроштено. Јер испуњење је природни циљ обавезе, а опраштање је враћање слобода (права у коме се слобода састојала).

Кључне речи: споразум, моћ, Томас Хобс, власт, слобода, суверен.

Желимир Вукашиновић
Филолошки факултет
Универзитета у Београду

ОБРАЗОВАЊЕ КАО УЧЕЊЕ ИСТИНЕ ПРЕОКРЕТА: О ДИЈАЛЕКТИЧКОМ ИЗНЕВЈЕРАВАЊУ АУТОРИТЕТА

Образовање је, овим излагањем, препознато као пут успостављања смисла људског постојања, а разумијева се кроз искуство истине егзистенцијалног преокрета којег свједочи историја философије. Та истина, извјесно, није у догађају који може архивирати историјска наука, али јесте у збивању које, у полазишту, омогућава и евидентира већ Сократова мајеутика. (Пре)порађање човјека кроз дјелатност духа, кроз дијалог, кроз заједницу, кроз дијалектику цјеловито, је историјска чињеница која легитимизује свако истинско учење било да се оно јавља у виду науке, религије или умјетности. Уколико савременост разумијевамо, након „смрти Бога“, као прелаз у пост-патријархално друштво, онда се вриједности модерне културе данас заснивају у празном мјесту изворног и крајњег ауторитета. Уосталом, питање је: није ли већ иронијска снага Сократове мајутике ослобађала мишљење од ауторитативног набоја „умишљеног знања“,

једнако убјеђења? Изневјеравање ауторитета се, утолико, овдје хоће афирмисати као полазишни основ истраживања које омогућава истински сусрет ученика и учитеља на путу учења. Ничеово, по метафизику, крајње изокретање „светих мјеста платонизма“ се, на концу, реинтерпретира у духу иронијског преокрета без кога философија не може да започне.

СЕКЦИЈА ЗА ИСТОРИЈУ

*Српска православна црква од
аутокефалности до
савремености*

Владан Виријевић
Филозофски факултет
Косовска Митровица

ПРОТА ВАСО КОВАЧЕВИЋ – ДУХОВНИ ПАСТИР
ЦАРИГРАДСКИХ СРБА 1913-1932. ГОДИНЕ

У раду се, на основу необјављене архивске грађе, написа из оновремене штампе и релевантне литературе, приказује личност протојереја Васа Ковачевића, парохијског свештеника Српске православне цркве у Цариграду у хронолошким границама назначеним у наслову. Осим биографских детаља, кроз осветљавање свештеничке делатности проте Ковачевића сагледавају се карактеристике и специфичности српске колоније у граду на Босфору, њени напори за опстајање, односно очување национално-културног идентитета угроженог бројним недаћама са којима се суочавала. Његова посвећеност и преданост „служби Божјој“ и труд уложен на продубљивању националне свести очитовали су се у подизању капеле, ширењу просветно-културних садржаја, ублажавању изражености тренда асимилације (грцизације) и сл.

Драга Мاستиловић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

ИСТОРИОГРАФСКИ РАДОВИ ТОМА БРАТИЋА

Етнограф, историчар, приповједач, културни и просвјетни радник, свештеник Томо Братић, припадао је оној генерацији херцеговачких свештенослужитеља и исконских бунтовника који су крајем XIX и првих деценија XX вијека пером и живом ријечи самоувјерено најављивали ново доба, али и били активни судионици културне, просвјетне и националне борбе против аустроугарског окупатора. Братићеви историографски радови о историји

Херцеговине у XIX вијеку вишеструко су обогатили наша сазнања, прије свега низом занимљивих детаља и прворазредних историјских извора, али се стиче утисак да је могао постићи и више, посебно имајући у виду драгоцену грађу коју је посједовао, а која је данас већином недоступна или је неповратно изгубљена, као и приступ самом војводи Богдану Зимоњићу и његовом сину Стевану, као судионицима догађаја које описује.

Горан Васин
Филозофски факултет
Нови Сад

БУДИМСКА ЕПАРХИЈА У ВРЕМЕ ВЛАДИКЕ АРСЕНИЈА СТОЈКОВИЋА (1853-1892)

Арсеније Стојковић спадао је у ред најважнијих владика Карловачке митрополије у другој половини 19. века. Током дугог низа година управљања епархијом учинио је велики и замашан посао на обнови цркава и манастира, помагању школа, бризи о свештеницима. Као владика са великим утицајем и политичким везама са Милетићем два пута је био биран за митрополита патријарха на Црквено-народним саборима, што Угарска влада није хтела да подржи. Великог угледа остајао је кран и прибран у овим ситуацијама са изразитим ставом да се јединство и углед Карловачке митрополије не могу рушити. Улагао је и знатне напоре да на територији епархије у језгру Угарског дела Монархије на сваки начин ојача и подржи посебно српске школе као основу чувања српског идентитета у времена симболисаним притисцима и мађарзацијом која је посебно била изражена од Нагодбе 1867.

Ненад Нинковић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

ДОПРИНОС АРАДСКОГ ЕПИСКОПА СИНЕСИЈА
ЖИВАНОВИЋА СРПСКОЈ КУЛТУРИ И ОЧУВАЊУ
ПРИВИЛЕГИЈАЛНИХ ПРАВА

У периоду последњег великог унијатског притиска у Карловачкој митрополији на челу епархија се налазило неколико способних владика, које су уз митрополита Павла Ненадовића успеле да се одупру свим покушајима насилне уније, одбране православну веру и унапреде српску културу и теолошку мисао. Уз Дионисија Новаковића, који се на овом пољу посебно истицао, најзначајнији је био Синесије Живановић, арадски епископ од 1751. до 1768. Његовим залагањем у делу Арадске епископије, пре свега оном који је обухватала Великоварадска жупанија сломљени су покушаји унијаћења. Такође, бранио је православне и изван своје дијецезе, као у Ердељу или околини Марамуреша. Поред тога јачао је култове српских светитеља, због чега је штампао Србљак, зборник молитава српским светитељима, а укључио се и у обнову или подизање нових храмова. Током живота био је десна рука митрополиту Ненадовићу у свим пословима који су се односили на заштиту Привилегија и уопште српског статуса у Хабзбуршкој монархији. У том смислу није презао и од радикалнијих потеза па и сукоба са световним властима.

Маријана Млађеновић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

„ПОЛИКАРП ЈЕ ПРИЗНАО ДА ЈЕ ХРИШЋАНИН“ – МАРТИРИЈ
СВ. ПОЛИКАРПА, ЕПИСКОПА СМИРНСКОГ, КАО ПРИМЕР
ХРИШЋАНСКОГ ПОИМАЊА МАРТИРА У ЈЕДНОЈ ЛИЧНОСТИ

Православни хришћански народи ће се сложити да је 20. век који је у цивилизаторском смислу донео човеку многе овоземаљске благодати за православне хришћане био доба најстрашнијих прогона, хапшења, мучења, ради вере и то све оним средствима која су човеку требала да олакшају па и улепшају живот. Планско и систематско прогањање Православне цркве после Другог светског рата спровођено је у Румунији, Бугарској, Србији, Албанији и другим православним земљама источне Европе. Треба само поменути Руску револуцију 1917. године као и прогон православних Грка са простора Мале Азије 1922. године или тзв. „велику катастрофу“. У темеље српске православне цркве уграђени су хришћански мученици и новомученици, исповедници до крви, знани и незнани, свештенослужитељи, монаси, обични верници – људи, жене, деца, стари. Свако од њих је дао потврду своје вере оним што је човеку најдрагоценије а то је живот.

Оваква врста човекове свесне жртве за веру сеже у далеку прошлост и колики је значај био за српску православну цркву добијање аутокефалности толико је та свесна жртва допринела њеној трајности и очувању континуитета. Слично 20. веку, за античког човека 2. век представљао је доба процвата и благодати у научном, економском, културном смислу а за хришћане то је било време борбе за веру која је била у супротности са тада постојећом државном религијом. Мартириј смирнског епископа Поликарпа који је до нас дошао у неколико различитих манускрипта из различитих периода, као нарочита врста хришћанске књижевности али и историјски извор, даје нам, можда, најпотпунији увид ко је био мартир у хришћанској вери и у чему се састојало његово исповедање вере у једном окружењу као што је био град Смирна, у којој је било пагана, Јевреја,

софиста, где су се могли осетити утицаји присталица Маркионове школе, гностика. Покушаћемо да на основу лексичке вишезначности речи *martu*~ а посредством мартирија овог светитеља дамо један дубљи увид у ову личност која је својим животом и делом оставила неизбрисив траг у хришћанској цркви.

Бојан Крунић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ГРОБНИ ХРАМОВИ СРЕДЊОВЈЕКОВНЕ „ЗЕМЉЕ“ ДРИНЕ
– ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ РЕЛИГИОЗНОСТИ У ГОРЊЕМ
ПОДРИЊУ

Иако феномен религиозност залази у сферу духовног, унутрашњег стања, где је много тога неопипљиво и неухватљиво из перспективе средњовјековног човјека, хришћанина, то није изгледало тако. Тадашње друштво било је прожето јаким вјерским осјећајем. Сви су били увјерени у Божије стварање и присутност, те су себе и природу око себе доживљавали управо кроз ту призму. Није постојала ни једна ствар или поступак који се није доводио у однос и везу према Христу и вјери, односно, који се није тумачио као симбол и префигурација божанског. Тада нико није сумњао у постојање свијета изван овоземаљског. Увјерење да је смрт само прелаз између тих свијетова и да покојни и даље живе у том другом свијету било је јако и утицало је на ондашњег човјека да за овоземаљског живота настоји да обезбиједи спасење душе и вјечни живот у Царству Небеском. Због тога је улога религиозности у његовом животу била заиста велика, а један од њених израза била је свакако и градња гробних храмова. Имајући у виду све претходно наведено покушаћемо да, третирајући ово питање у оквиру Српске православне цркве, дамо скроман допринос проучавању религиозности у Горњем Подрињу.

Радивој Радић

Филозофски факултет

Универзитет у Београду

РАСКОЛНИЧКА ИЛИ САВЕЗНИЧКА?

(Један податак о Српској цркви из 1367. године)

Уздизање Српске цркве из архиепископије у патријаршију и царско крунисање Стефана Душана у Скопљу 1346. године у Византији су оцењени као чин нарушавања богомданог светског поретка. Реакција која је уследила неколико година касније (1350) у виду бацања анатеме у суштини је била помало одоцнели политички потез, али и својеврстан протест против тога што је српски цар неколико митрополија и епископија које су биле потчињене Цариградској патријаршији довео под јурисдикцију Српске цркве. Уследио је период од четврт столећа (1350–1375) у којем није било општења између двеју православних цркава. Међутим, то није значило да је Цариградска патријаршија, на ширем општехришћанском плану, престала да рачуна на савезништво и помоћ Српске цркве. То убедљиво показује један византијски извор из 1367. године. У питању је дијалог у коме је сачувано језгро расправе која је вођена између монаха Јоасафа (некадашњег византијског цара Јована VI Кантакузина) и папског легата Павла о одржавању васељенског сабора који би требало да допринесе склапању уније и превазилажењу Велике шизме из 1054. године. У њему монах Јоасаф истрајава на некој врсти јединственог фронта православних цркава међу којима наводи источне патријархе (Александрија, Антиохија, Јерусалим), руског митрополита, трапезунтског митрополита, првосвештеника Ивирске (Грузијске) цркве, трновског (бугарског) патријарха и српског архиепископа. Упадљиво је да се у овом грчком тексту српска црква помиње у рангу архиепископије, али је чињеница да се она наводи упркос постојећој и још увек важећој анатемати коју је Цариградска патријаршија бацила на њу. То значи да се у Византији рачунало са учешћем Српске цркве у великом сабору који је требало да се одржи у следеће две године (до краја маја 1369. године). Овај извор отвара и питање да ли је Цариградска патријаршија признала уздизање Српске цркве у ранг патријаршије. Поменути извор, али

и неки други источници из следећих деценија, бар када је у питању средњи век, на ово питање сугеришу негативан одговор.

Глигор М. Самарџић

Филозофски факултет у Приштини

са привременим седиштем у Косовској Митровици

ПРИЛОГ О ПРОУЧАВАЊУ ИСТОРИЈЕ ДЕРЕМИСТА

У раду се говори о прилогу проучавања историје илирског племена Деремиста (*Deraemistae*). Рад се бави истраживањем распореда домородачких peregrinских civitates, преваходно Плинијево *civitas Deraemistae*, на простору данашње источне Херцеговине. Питање улоге и размјештаја илирског племена Деремиста у касном жељезном добу и раној антици о којима и дан данас се воде научне дискусије, наметнуло је потребу за једним обухватним прегледом на основу историјских извора и археолошких налаза. Анализирањем распореда и мјеста налаза археолошке грађе и епиграфских споменика може бити од користи како би се јасније сагледала улога и питање смјештаја Деремиста на југу Илирика.

Кључне ријечи: Деремисти, Илирик, источна Херцеговина, епиграфски споменици, археолошки налази.

Дејана Васин

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

КУЛТ СВЕТОГ САВЕ КОД СРБА ИЗ ХАБЗБУРШКЕ МОНАРХИЈЕ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19. ВЕКА

Личност Светог Саве је код Срба у Хабзбуршкој монархији имала важно место. Историјска улога првог српског архиепископа у стварању и очувању националног идентитета Срба у Монархији била је од великог значаја. Посебно у другој половини 19. века, међу Србима у Монархији се изградио култ Светог Саве као народног светитеља, а врло свечане и помпезне прославе подсећали су српски народ на православни српски идентитет. У време међусобног трвења Цркве и либерала, прослављање дана Светог Саве је имало значајну улогу и у реafirмисњу Цркве као стожеру и чувару српске вере и традиције. Ове прославе су махом протицале у знаку српског јединства чак и међу звађеним странама, што свакако сведочи о величини и важности култа. У дугом периоду новосадска штампа писала је о прославама Савиндана, са нагласком на баштину светородних Немањића у чему се налазила важна клица за рађање националног, идентитетског и културолошког јединства Срба у Монархији.

Мирослав Д. Пешић
Филозофски факултет, Ниш

ПОЛИТИЧКА ДЕЛАТНОСТ СВЕТОЗАРА МАРКОВИЋА ИДЕЈНОГ ПРЕТЕЧЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Политичка делатност Светозара Марковића у Кнежевини Србији пада у време доношења Устава из 1869. године када су створени нужни политички предуслови за организовање модерних политичких странака. Редовно одржавање избора, учешће Народног представништва у процесу доношења закона допринело је лакшем повезивању политичких истомишљеника са њиховим политичким лидерима, који су настојали да за време избора успоставе што чвршће контакте са својим бирачима. Социјалистички покрет у Србији започео је у доба Прве интернационале, тј. у предвечерје Париске комуне. Овај покрет је ударио темеље ширења социјалистичких идеја међу широким народним масама. Као родоначелник српских социјалиста, Светозар Марковић је снажно утицао на идеолошко обликовање свих српских социјалиста, међу којима се посебно истицао Никола Пашић један од првих његових следбеника. Марковићу припада идеја појаве и организације радикалног покрета у Србији. Сматрао је да треба основати нову партију која би била опозиција Намесничком режиму, а коју би чинили сви грађани без разлике. Суштина идеологије коју је развио Светозар Марковић односила се на увођење народне државе, народне партије и народног суверенитета. Критиковао је читав развитак Србије од првог српског устанка 1804. године, залажући се за корените промене у земљи. Предводећи нараштај школских омладинаца, који су неколико година касније основали Народну радикалну странку (1881), Марковић је критиковао Намеснички режим као недемократски, резидујући при том сопствену слободу.

Славиша Вулић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

ВЈЕРСКА ПОЛИТИКА АУСТРОУГАРСКЕ У ПРВИМ ГОДИНАМА ОКУПАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Након извршене окупације Босне и Херцеговине, Аустроугарска монархија се сусрела са различитим аспектима живота локалног становништва, трудећи се колико је могуће да утиче на њих и прилагоди их својим интересима. Једно од врло значајних питања за њу било је вјерско, пошто је довођењем под контролу вјерских службеника, жељела да оствари утицај на цјелокупно становништво. У овом раду покушаћемо да прикажемо на који начин је аустроугарска управа у првим годинама окупације настојала да три до тада потпуно раздвојене вјерске заједнице, са центрима ван Босне и Херцеговине, стави под контролу државне власти и утврдимо сличности или разлике у поступању окупационих власти према свакој од њих.

СЕКЦИЈА ЗА ПЕДАГОГИЈУ

*Савремени приступ педагошкој теорији и
пракси*

Миле Илић
Љиљана Јерковић
Филозофски факултет
Универзитет у Бањој Луци

ЕПИСТЕМОЛОГИЈА ДИДАКТИЧКИХ ТЕОРИЈА

Резиме: У оквиру опште епистемологије до сада су дате дефиниције научне теорије, хипотезе, научне законитости, научне метатеорије и њихових тангенти.

У овом раду први пут су прецизније одређена суштинска значења, функције, критерији класификације и међузависности дидактичке теорије, њене метатеорије, дидактичке хипотезе, система, модела, конструкта, дидактичког закона и наставног процеса. То може значајно олакшати развој савремене дидактике, покретање њене научне критике, усавршавање методологије дидактичких истраживања и унапређивања токова и исхода наставе.

Кључне ријечи: епистемологија, дидактичка теорија и метатеорија, дидактичка хипотеза и закон, дидактички систем и модел, дидактички конструкт.

Радован Чокорило
Пензионер, Нови Сад

ИЗВОРНО ЈЕДИНСТВО РЕЛИГИЈСКОГ И ЕСТЕТСКОГ ВАСПИТАЊА

Од искона човјечанство памти свој однос према Богу, било да вјерује у њега било да га одбацује. Религија је стога генеричко својство човјека па огромна већина људи има вјеру у Бога. Иманентна суштина човјековог односа према Богу испољава се у феномену естетског јер човјек не може вјеровати у оно што није лијепо. Притом

најзначајнија естетска категорија је узвишено као спој лијепог и величанственог које у човјеку изазива дивљење и страхопоштовање. Платоново јединство три идеје: истине, добра и љепоте, суштински има све одлике божанства. Суштинско јединство успостављају идеја истине и добра (врлина је знање – Сократ), док је љепота у ствари дејство оног божанског на човјека. Слично је и код Канта. Он постулира постојање божанства које је у крајњој линији ивор специфичне човјекове опажајности која обликује љепоту, објашњава постојање моралног закона и његовог империјатива. Опажај љепоте иако чулан не заснива своје постојање искључиво на чулности као што је то случај код опажаја топоте, хладноће, свјетлости... Због тога је опажај љепоте током историје филозофије често довођен у везу са постојањем божанства које људима као дар божији поклања да опажају љепоту и уживају у њој. Теолошка естетика експлицитно објашњава видљиви свијет као откровење Бога при чему је природа његово живо умјетничко дјело. У гносеолошком смислу теолошка естетика изједначава религију са естетиком и естетику са религијом. Наведени основни филозофски и теолошки постулати о сусретању религијског и естетског омогућавају нам да у овм раду истражујемо јединство религијског и естетског васпитања. То ћемо учинити у сљедећим најважнијим подручјима: човјекове духовности, личности, стваралаштва, свестраности и индивидуалности.

Кључне ријечи: духовност, религија, естетика, личност, стваралаштво.

Србољуб Ђорђевић

Педагошки факултет у Врању

Љиљана Митић

Учитељски факултет у Лепосавићу

ГРАФОМОТОРНЕ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ ОСНОВНОШКОЛСКОГ УЗРАСТА

У раду су приказани резултати истраживања које је имало за циљ да утврди развијеност графомоторних способности код ученика са сметњама у развоју имајући у виду да оне, поред осталог, представљају битни предуслов за овладавање писањем као једном од академских вештина која се усваја на основношколском узрасту. Узорак истраживања је чинило 58 ученика (од чега 23 женског пола) са сметњама у развоју основношколског узраста. У извршеном истраживању је коришћена техника тестирања, а од инструмената Предикциони тест за дисграфију „Рубни орнамент“ и Графомоторни низ „Лилијен Лирса“. Добијени резултати показују да велики број испитаника (24 или 41,4%) није остварио ни један поен на Предикционом тесту за дисграфију, док је само 21 испитаник или 36,2% успешно решио тест ($M = 7,98$, а $SD = 7,062$). Резултати t-теста показују да не постоји разлика у успеху на Предикционом тесту између дечака ($M = 7,88$, $SD = 7,21$), односно девојчица ($M = 8,13$, $SD = 6,98$); $t(56) = 0,128$, $p = 0,899$ (обострано). Такође, добијени резултати показују да највећи број испитаника (39 или 67,2%) није остварио ни један поен на тесту Лилијен лирса, док је само 10 испитаника или 17,2% успешно решило тест ($M = 1,60$, $SD = 2,46$). Резултати t-теста независних узорака показују да не постоји разлика у успеху на тесту извршења графомоторног низа Лилијен Лирса између дечака ($M = 2,00$, $SD = 2,65$), односно девојчица ($M = 1,00$, $SD = 2,07$); $t(56) = -1,530$, $p = 0,113$ (обострано). Ефикасан наставни рад са ученицима са сметњама у развоју, сходно добијеним резултатима, императивно намеће потребу поштовања развојних карактеристика ове популације ученика и индивидуализацију почетне наставе писања, као и знатне измене стандарда и исхода постигнућа који се захтевају по редовном наставном плану и програму. Међутим, не би било преслободно

рећи да ефикасан рад са њима подразумева и потребу доношења и посебних наставних планова и програма намењених за наставни рад у школама за ученике са сметњама у развоју.

Кључне речи: графомоторне способности, ученици са сметњама у развоју, основна школа

Јелена Максимовић

Јелена Османовић

Филозофски факултет

Универзитет у Нишу

ЕТИКА САВРЕМЕНИХ АКЦИОНИХ ИСТРАЖИВАЊА

Акциона истраживања имају за циљ детаљно анализирање и проучавање постојеће педагошке праксе и то тако да се тежи ка њеном мењању, унапређивању и постављању нових питања за даља истраживања. Акциона истраживања не тумаче стварност онакву каква јесте, већ она теже ка промени, унапређивању и иновацији. Ова врста истраживања представља активно деловање у пракси, циљ и основа јесте акција, флексибилно и структурално проучавање свих проблема који се могу наћи у шареноликој педагошкој пракси. Акциона истраживања дају нови осврт на истраживача, практичара, учесника и испитаника у истраживању, али и на све методолошке елементе без којих спровођење истраживања не би било могуће. Основу акционих истраживања чини повратна информација на основу које се планира даљи ток истраживања и унапређивања педагошке науке. Значај ове врсте истраживања се огледа у томе да се смањује или губи јаз између научне педагошке теорије и њене непосредне примене у пракси. Акционим истраживањима се пружа могућност и стварају се путеви за активно учествовање свих оних који су заинтересовани за педагошке проблеме, чиме се контекст истраживања шири и развија како по питању квалитета, тако и по питању квантитета. Акциона истраживања имају своје принципе и правила којих се морамо придржавати уколико желимо постићи

адекватне и применљиве резултате. Свако истраживање са собом носи имплицитне проблеме и питања која се тичу етике и етичке оправданости одређеног истраживања. Етичка питања се односе на то колико истраживања и истраживачи уважавају захтеве проистекле из одређене науке, њене тежње за даљим развојем и ширењем, али и захтеве који се односе на поштовање личности, моралних и етичких права испитаника и учесника у истраживању. У складу са тим, акциона истраживања, иако другачија и далеко савременија у односу на остале врсте истраживања, имају своју етичку страну која са собом доноси одређене предности и недостатке које је важно препознати и анализирати уколико желимо унапредити суштину акционих истраживања, али и педагошке науке уопште.

Драженко Јоргић

Филозофски факултет

Универзитет у Бањој Луци

Татјана Марић

Природно-математички факултет

Универзитет у Бањој Луци

ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ И СТАВОВИ НАСТАВНИКА О МОБИЛНОМ ОБРАЗОВАЊУ

Убрзани развој и напредовање информационих и мултимедијалних технологија утиче да образовање у свим својим облицима и на свим нивоима поприма једну нову димензију која се стално мијења и прилагођава савременим трендовима у образовању глобално. Мобилно учење, односно мобилно образовање је управо један од таквих трендова. „Посебна врста учења“, како то истиче Марија Зелић са Природно-математичког факултета Универзитета у Сплиту, „звана мобилно учење (м-учење, engl. m-learning) у задње вријеме привлачи све већу пажњу у истраживачким круговима као нова врста учења. Развој нове парадигме учења, односно образовања може се посматрати кроз развој бежичне инфраструктуре представљене технологијама као што су GSM, UMTS, WiMax, и сличне. Већина

данашњих система за учење, односно образовање, изводи се на стоним рачунарима те нису прилагођени извођењу на мобилним уређајима као што су мобилни телефони, паметни телефони, таблети, лаптопи и сл. С друге стране, системи за мобилно образовање би требали побољшати ефикасност образовања највише у смислу подршке постојећим системима е-образовања, односно придонијети новој филозофији свеприсутне и свеобухватне аперсоналне комуникације. Ови системи би се требали непримјетно уклопити у људску свакодневицу, не ометајући остале активности, те омогућити наставницима да обогаћују образовну средину на било ком мјесту и у било које вријеме. У раду бисмо приказали и резултате једног експлоративног истраживања. Између осталог, истражићемо и какве су преференције и ставови наставника основних и средњих школа према мобилном образовању, односно које апликације на мобилним телефонима најчешће користе чије коришћење представља у неку руку њихово пасивно и активно “линковање” и поучавање њихових ученика у правцу мобилног образовања.

Славиша Јењић
Желимир Драгић
Филозофски факултет
Универзитет у Бањој Луци

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И РЕАЛИЗАЦИЈЕ НАСТАВЕ У КОМБИНОВАНИМ (ВИШЕРАЗРЕДНИМ) ОДЈЕЉЕЊИМА

Комбинована одјељења представљају одјељења састављена од два или више разреда са којима у исто вријеме ради један учитељ. Организација наставног рада у оваквим одјељењима је тежа и сложенија, од припремања до евалуације. У мањим насељима или селима организује се овакав наставни рад, првенствено због малог броја ученика у одјељењима. У овом раду указано је на одређене дидактичко-методичке карактеристике рада у оваквим одјељењима. Односе се на одређене методичке захтјеве или правила којих се

учитељи требају придржавати у конципирању овако сложеног наставног рада, на оптерећење ученика у складу са распоредом часова, као и на реализацију садржаја разредне наставе у комбинованим одјељењима. Поред тога, аутори у раду указују на предности диференцијације и индивидуализације наставе у комбинованим (вишеразредним) одјељењима, те на социјализацију ученика у овако организованој настави.

Кључне ријечи: комбиновано одјељење, вишеразредно одјељење, разредна настава, диференцијација наставе, социјализација ученика.

Бранка Ковачевић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

САВРЕМЕНИ ПРИСТУПИ ПОДСТИЦАЊА МИСАОНЕ АКТИВИЗАЦИЈЕ СТУДЕНТА

Мисаона активност студента у универзитетској настави изложена је одређеним промјенама, јер зависи од дефинисаних исхода учења – са исходима учења треба да су упознати сви субјекти укључени у процес учења у настави, као и са општим и специфичним компетенцијама које студенти стичу у току студија. На мисаону активност студената у универзитетској настави дјелује и избор адекватних садржаја и њихова јасно утврђена функционална структура. Стога је неопходно студенте више активно укључити у процес избора садржаја – садржаје ускладити са компетенцијама, циљевима и исходима студирања.

У процесу наставе значајно је ставити акценат на савремене приступе подстицању мисаоне активизације студента односно примијенити одређене технике (анализа противурјечности, аргументовање за и против, усвајање и одбацивање чињеница, варирање могућих одговора на питање, тражење питања на дати одговор, уочавање сличности, уочавање различитости, бура мозга, набрајање супротности, предвиђање посљедица, тестирање могућих

рјешења, постављање питања...). Примјена техника подстицања мисаоне активности студента води ка елиминисању свих облика псеудоактивности и увођењу стваралачког учешћа студента у наставни процес.

Примјена техника усмјерених на подстицање мисаоне активизације студента претпоставља педагошко-психолошку и дидактичко-методичку оспособљеност наставника за нову улогу сарадника студента, медијатора и фацилитатора процеса универзитетске наставе.

Кључне ријечи: мисаона активизација, студент, савремени приступи

Биљана Сладоје-Бошњак

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ПЕДАГОШКИ АСПЕКТИ МЕТАКОГНИЦИЈЕ

Поред преношења готових знања, наставу би требало обогатити коришћењем метакогнитивних стратегија, јер није једини и првенствени циљ школе да улива информације већ да интегрише знања на различитим нивоима сложености. У остварењу тог циља наставник има прворазредну улогу као водич на осјетљивом терену незрелих психичких функција.

Златко Павловић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

УСКЛАЂЕНОСТ АНАЛОГИЈА У ОСНОВНОШКОЛСКИМ УЏБЕНИЦИМА ФИЗИКЕ И ХЕМИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ СА TWA МОДЕЛОМ

Међу факторима који утичу на квалитет наставе и образовања јесте квалитет кориштених уџбеника. Један од фактора који може допринијети квалитету уџбеника јесте одговарајућа примјена аналогичности у њима. У излагању ће бити приказани резултати анализе уџбеника физике и хемије који су у употреби у основним школама Републике Српске. Анализирана је примјена аналогичности у тим уџбеницима са становишта једног од модела за ефикасну примјену аналогичности (TWA модел). Добијени резултати показују да ни једна од регистрованих аналогичности није у потпуности примјенењена у складу са TWA моделом. Будући да изостављање неког од елемената ефикасне примјене аналогичности умањује ефекте на плану резултата учења, у излагању ће бити наведене и неке препоруке за наставну праксу којима се могу ублажити регистровани недостаци на плану примјене аналогичности у анализираним уџбеницима.

Далиборка Шкипина

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

МАКАРЕНКОВЕ ИДЕЈЕ О ПОРОДИЧНОМ ВАСПИТАЊУ У УСЛОВИМА САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА

У раду је студиозно анализиран и дат преглед педагошких идеја Антона Семјоновича Макаренка о породичном васпитању. Представљене су могуће развојно-стимулативне вриједности педагошких идеја Макаренка о васпитању дјеце у породици.

Анализом идеја Макаренка наглашено је да проблематика породичног васпитања тј. васпитања дјеце у породици је врло актуелна и да представља окосницу за сваки даљи развој и васпитно-образовни рад. Констатовано је да идеје Макаренка о породичном васпитању (општи услови породичног васпитања, структура породице, о родитељском ауторитету, полно васпитање, васпитање дјеце у вишечланим породицама, васпитање јединчета, васпитање културних навика, дисциплина, игра и др.) не губе на актуелности и важности. Макаренко нарочито указује на то да родитељи морају размислити о томе, какве захтјеве друштво данас (тада) поставља пред породицу и какав то утицај има на васпитање. Он поставља питање које има своју актуелност и данас, у условима савременог друштва, а то је: Значи ли то да правилно и успјешно васпитање дјеце је недоступно за родитеље који су много заузети другим пословима или је, можда, потребан таленат да се правилно уздигну дјеца? Макаренко је свјестан тога, што и наглашава, да се тешко надати да ћемо по књизи научити да васпитавамо дјецу, али је сматрао да се може научити мислити, да се може ући у сферу мисли о васпитању и да рачуна на то да ће његове књиге помоћи читаоцима да на примјерима сами размисле о питањима васпитања и да дођу до извјесног закључка.

Аутор закључује да педагошке идеје Макаренка о васпитању дјеце у породици представљају истраживачка полазишта за откривање нових идеја о унапређивању и мијењању васпитно-образовног рада и дјеловања у породици.

Кључне ријечи: А. С. Макаренко, породично васпитање, педагошке идеје.

Сања Живановић
Ранка Перућица
Медицински факултет Фоча
Универзитет у Источном Сарајеву

АНАЛИЗА ИЛУСТРАЦИЈА У ФУНКЦИЈИ ОСАВРЕМЕЊИВАЊА ДИДАКТИЧКЕ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

Уџбеници су основно и незаобилазно наставно средство у настави било ког наставног предмета у којима је на систематичан и дидактички примјерен начин објашњено школско градиво, па су као такви у свакодневној употреби. Најмањи дио уџбеника представља уџбеничка наставна јединица са илустрацијама као припадајући материјал уџбеника. Саставни дио сваког уџбеника су управо илустрације чија је функција лакше усвајање градива из уџбеника, али и разумијевање садржаја текста, односно потпора основном тексту, како би се градиво што боље усвојило, схватило и дочарало, па илустрације видимо као основ знања али и као поредника очигледности. Свака анализа подразумева рашчлањивање одређеног система, са циљем идентификације и интерпретације саставних дијелова тог система.

Наш рад управо представља и једно и друго, односно приказује анализу заступљености илустрација у уџбеницима прве двије тријаде основне школе према одређеним критеријумима, али и критички осврт у односу на прописане правилнике значајне за ову област.

СЕКЦИЈА ЗА СОЦИОЛОГИЈУ

*Савремене друштвене промјене:
проблеми и перспективе*

Andrej Mentel

Faculty of Social and Economic Sciences
Comenius University in Bratislava

THE MISMEASURE OF TRUST. HOW CAN WE COMPARE GENERALIZED TRUST ACROSS COUNTRIES?

ABSTRACT: During last decades, the concept of trust entered the mainstream of sociological discussions as well as empirical research. In many international surveys such as European Values Study (EVS), European Social Survey (ESS), International Social Survey Programme (ISSP) etc. regularly appear questions examining the level of generalized trust. The results are often used for comparing countries on the macroscopic (population) level. However, as in every similar comparison, we need to consider the measurement invariance of the scale across populations. It means, we need to check whether we are measuring the same construct on the same scale with the same origin of the scale (i. e. with the same “null”). These analyses are very rare in social sciences. In my study, I will present some examples based on the recent data. The analysis reveals considerable problems with measurement invariance even between culturally and historically close countries.

KEYWORDS: Trust; international social surveys; measurement invariance; methodology

Alexandra Strážnická

Faculty of Social and Economic Sciences
Comenius University

EXTREMISM IN SLOVAKIA

Abstract: Political extremism has its wider historical and social context. There are multiple factors that contribute to the rise and the spread of extremism and political radicalism in various countries.

The paper describes the situation of extremism in Slovakia, with a special focus on the recent happenings connected with the far-right party of Marián Kotleba – People’s Party – Our Slovakia. The author tries to find answers to the issue, why extremist tendencies are so „in“ and popular among today’s young generation.

Key words: extremism, radicalism, young people, human rights, democracy

Драгомир Драго Вуковић

Факултет пословне економије Бијељина

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Иточном Сарајеву

КОРАК НАПРИЈЕД ДВА КОРАКА НАЗАД

(проблеми друштава у транзицији из угла социолошке анализе)

Постратна и посткомунистичка друштва још увијек трагају за функционалним и институционалним моделима како би постала добро уређена и одржива.. Потпуно неочекивано тај процес иде веома споро. Друштвени амбијент веома је неповољан за реформе иако би било зачекивати да у 21 вијеку, временну модерности и демократије ти процеси буду општеприхваћени и веома ефикасни. Умјесто тога имамо озбиљне друштвене конфликте, деинституционализацију институција, нове форме једнопартијских система, изузетно велико присуство криминала и корупције и наравно веико сиромаштво. Како је могуће покренути друштвене и политичке процесе који би оздравили друштво? Да ли је та заробљеност друштва резултат властитих слабости и неспособности, одсутности визија развоја или је та изгубљеност посљедица глобалних трендова. Има мноштво социолошких индикатора којима је могуће објаснити такво стање друштва.

Кључне ријечи: друштво, идентитет, реформе, развој ,глобализација, идеологија

Урош В. Шуваковић
Учитељски факултет
Универзитет у Београду

“ТРЕЋИ ПУТ” ИЛИ СТРАНПУТИЦА

Рад се ослања на доктринару књигу британског социолга сер Ентонија Гиденса “Трећи пут”, која је објављена 1998. године са поднасловом “обнова социјалдемократије”. Она је заправо представљала теоријску платформу за промене у британској Лабуристичкој партији, као и низу других европских левих политичких партија. Међутим, природа тих промена је била таква да је довела у питање уопште идентитет левике. Трећепуташка левика је постала просистемска, интегрисана у глобално капиталистички поредак, али је самим тим престала да буде - левика. Сам појам левике изгубио је од тада свој традиционални садржај.

Двадесетједну годину после објављивања ове књиге, јасно је да је “трећи пут” представљао странпутицу којом је европска левика кренула, одричући се, зарад уклапања у глобални капитализам, свој највећег псолератног достигнућа - “државе благостања” (Чомски). Истовремено је практично-политички утицај левике у Европи значајно потиснут. Обнова левике у Европи би стога значила енергично одрицање од доктрине “трећег пута” и повратак изворни вредностима за које се она залагала. Остаје међутим питање постоје ли друштвени услови који би омогућили такав нови заокрет?

Кључне речи: “трећи пут”, Ентони Гиденс, европска левика - странпутица и обнова.

Божидар Филиповић

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

Универзитет у Београду

ПОЈАМ РЕПУБЛИКАНИЗМА У 21. ВЕКУ – АНАЛИЗА КЉУЧНИХ РЕЧИ У НАУЧНИМ ЧАСОПИСИМА

Републиканизам као најстарија политичка филозофија и идеологија обухвата бројна значења и контексте употребе у којима се јавља. У свом дугом трајању садржај и контекст овог појма се значајно мењао. Двадесет и први век доноси са собом нове политичке тенденције и схватања републиканизма. Социологија политике стога не сме бити ограничена само на дефинисање фундаменталних појмова које користи, већ мора истраживати и контексте њихових употреба. Циљ рада је да уз помоћ библиометријских података расветли како и на који начин се употребљава појам републиканизма у савременој научној литератури. Конкретно, у раду ће бити извршена анализа кључних речи у научним радовима на енглеском језику. Подаци су преузети са платформе SCOPUS као највеће доступне базе метаподатака за друштвене и хуманистичке науке. У обзир ће бити узети сви радови у којима се као кључна реч јавља појам републиканизма. За анализу података ће бити коришћен софтвер VOSviewer који омогућава визуелни приказ анализираних података. Помоћу наведеног софтвера ствара се дводимензионални приказ коинциденције кључних речи (keywords co-occurrence). Оваква техника анализе омогућава позиционирање појмова на основу учесталости јављања и релација које имају у односу на друге кључне речи у бази података.

Милојица М. Шутовић
Филозофски факултет
Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици

НАУКА ИЛИ „НАУЧНА ИНДУСТРИЈА“

Сажетак: Класичан приступ друштвеним наукама подразумевао је студиозност и специјализацију, који су се огледали у истраживању која су трајала годинама, чак и деценијама. Тако су настала и поједина ремек дела, још увек непревазиђена. Попут *Капитала* К. Маркса, *Привреде и друштва* М. Вебера, *О демократији у Америци* А. Токвила и сл. Данас имамо не само хиперпродукцију научних установа, већ и праву „научну индустрију“ научних радова, где су у први план нумерички показатељи, број карактера, модели цитирања, а садржај радова и њихова сазнајна и научна вредност су потпуно маргинализовани парадоксом хипертрофије инфлације писања и објављивања, које се у суштини не разликује од масовне производње кобасица, или „штанцовања“ диплома. Хаотичне спреге науке и капитализма у форми идеологије, као општег тренда.

Кључне речи: наука, научна индустрија, капитализам, идеологија, инфлација.

Немања Букић

Факултет политичких наука

Универзитет у Бањој Луци

Предраг Живковић

Филозофски факултет Никшић

Универзитет Црне Горе

ГЕОПОЛИТИКА БЛИСКОИСТОЧНИХ МИГРАЦИЈА

Анстракт: У првом дијелу чланка одређујемо појам биосуверенитета. У другом дијелу чланка феномен блискоисточних миграција разумијевамо у геополитичком контексту. У трећем дијелу чланка објашњавамо геополитичку позадину односа САД –ЕУ. У четвртом дијелу чланка дајемо преглед постмодерне геополитичке ситуације.

Кључне ријечи: Биосуверенитет, миграције, геополитика, САД, ЕУ.

Давор Видаковић

Правни факултет

Универзитета ПИМ Бања Лука

СОЦИОЛОШКО ПРОУЧАВАЊЕ НЕГАТИВНОГ ДРУШТВЕНОГ УТИЦАЈА ПСЕУДО-РЕЛИГИЈСКИХ ПОКРЕТА У САВРЕМЕНОМ ДОБУ

Савремено друштво, базирано на традицији срушеног социјализма, изгубљеним вриједностима и превазиђеним вјеровањима у девестирану идеологију историјског материјализма, налази се на историјској раскрсници у којој су друштвене групе које чине његову структуру, увелико оптерећене утицајем разних дезинтегративних елемената којим појединац усљед економске, друштвене, националне, духовне и религијске фрустрације, постаје

подложен утицају медијске манипулације разних социјално неприхватљивих и девијантних особа, које користећи слабост друштвеног система, негативно утичу не само на појединца него и на друштвене групе и дезинтегришу их. Много већи друштвени проблем предствала удруживање таквих појединаца у групе које добијају статус друштвеног покрета и са тог аспекта још већу могућност утицаја и ширења свог програма. У том смислу савремени социолози попут Бекфорда (J. A. Beckforda) и Добелара (K. Dobbelaar) то налазе као негативну појаву, док Вутхау (R. Wuthow) утврђује супротно. Из тога произилази други, озбиљнији проблем, који може имати само негативне конотације, како анализирају Глок (Glock) и Беллах (Bellah), употребљавајући термин “нова религијска свијест”, чему увелико доприноси медијски простор који је дат на располагање готово свима који имају могућности да га користе, јер у савременом друштву окови цензуре у овом смислу нису идентификовани. У феноменолошком приступу, нови друштвени покрети, псеудо-религијског карактера истичу тражење и жудњу свјетовног човјека за светим, а у недостатку адекватног одговора званичних религија, отвара се простор за дјеловање алтернативних са крајњим негативним конотацијама. Савремена социолошка литература у раздобљу кризе свјетовности говори о појави нове религиозности, која у нашем контексту има озбиљан утицај на дезинтеграцију друштвених група. Да ли је, и у којој мјери савремена социологија извршила анализу овог озбиљног проблема, посебно у контексту савременог српског друштва, питање је којим ћемо се бавити у овом раду.

*Друштвене неједнакости и социјална
искљученост у савременом друштву*

Драгана Стјепановић Захаријевски
Филозофски факултет
Универзитет у Нишу

ЖЕНЕ ПРИПАДНИЦЕ ДОМАЋИНСТАВА СИТНИХ ПОЉОПРИВРЕДНИКА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ДРУШТВУ

Жене које живе у сеоским подручјима чине једну од најрањивијих група у погледу једнаких могућности остваривања људских права у свим областима јавног и приватног живота. Припаднице руралних пољопривредних домаћинстава, значајно осиромашених и са скученом социјалном мрежом, унутар економске и породичне организације домаћинства имају ограничен приступ приходима, имовини и одлучивању. Бројни показатељи упућују на то да су оне нејчешће вишестуко дискриминисане, ускраћене за равноправан приступ друштвеним ресурсима, без статуса члана регистрованог пољопривредног газдинства, суочене са различитим захтевима традиционалних очекивања у вези са улогама које их у великој мери везују за кућу, породицу, двориште и имање.

Спроведено квалитативно социолошко истраживање показује да се ситни пољопривредници суочавају са сужавањем социјалних мрежа солидарности, сагледаваних преко обима и састава социјалне мреже, врсте услуга и динамике у социјалним мрежама као и односа са државом и другим институцијама – што додатно погоршава положај жена као неплаћених помажућих чланица пољопривредних домаћинстава и истовремено указује на достигнути степен не(равноправности) полова у Србији.

Jasmina Petrović
Faculty of Philosophy
University of Niš

SOCIAL INEQUALITIES IN HIGHER EDUCATION IN SERBIA

Social inequalities in higher education can be manifested in several ways: as an inability to access higher education, as inequalities in progress through studies or as differences in the educational achievements of certain social strata and social groups. Inequality can be supported by different mechanisms, for example, by those which distribute the amount of education resources available to individual regions or, alternatively, by the selection mechanisms within educational institutions that differently evaluate the cultural capital which the representatives of different social classes and different social groups “bring into” the education system. Although inequality can be observed in several ways, the authors were interested in the following questions: are the effects of social origin on access to higher education institutions visible in the structure of graduates in the Republic of Serbia? Can we talk about unequal access to higher education for members of different ethnic groups and residents of different regions? The research is based on data on social origin, ethnicity, and place of residence of graduated students in Serbia for the school years of 2015/2016 and 2016/2017. A significant underrepresentation of students whose parents have lower levels of education was determined, as well as the prevalence of those whose parents have higher education. The underrepresentation of members of certain ethnic minorities/ethnic communities in the structure of graduated students, as well as of students from underdeveloped municipalities was also determined. The conclusion that the higher education system remains in the function of reproducing social inequalities despite the assumption of its availability to all social classes and groups requires the continuous monitoring of the social dimension of higher education in Serbia and the design of more effective measures to alleviate inequalities.

Биљана Милошевић Шошо

Бојан Ђорлука

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

PREVENCIJA SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI DJECE I MLADIH OSOBA SA INTELEKTUALNIM POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Socijalna isključenost je proces u kome su određeni pojedinci gurnuti na margine društva i spriječeni da svojim punim kapacitetima učestvuju u društvenim tokovima. Socijalna isključenost djece i mladih jeste složena i kompleksna pojava na koju utiču društveni, kulturološki, socijalni i ekonomski faktori. Isključenost može nastati kao posljedica siromaštva ili nedostatka osnovnih znanja i mogućnosti za doživotno učenje ili može biti rezultat diskriminacije. Stepен isključenosti ukazuje u kojoj mjeri su pojedinci isključeni iz pojedinih oblasti društva. Apsolutna isključenost se odnosi na potpuno odsustvo šansi da se pristupi određenim resursima, dok relativna isključenost predstavlja smanjene šanse da se uključi u kvalitetne usluge, resurse i razvojne procese. Svi oblici zloupotrebe, nasilja, zlostavljanja, u velikoj mjeri ugrožavaju ili narušavaju fizički i lični integritet djeteta i onemogućavaju optimalni razvoj. Glavna intencija rada se ogleda u tome da se ukaže na prevenciju, kao i na osnovne dimenzije i indikatore socijalne isključenosti.

Александар Томашевић

Валентина Соколовска

Филозофски факултет, Нови Сад

РЕГИОНАЛНА РАЗЛИЧИТОСТ И ДРУШТВЕНА НЕЈЕДНАКОСТ

Аутори су мишљења да су друштвена неједнакост и одабране демографске карактеристике становништва у управној вези, односно да већа друштвена неједнакост повлачи са собом и веће разлике у појединим демографским структурама и обрнуто. У анализу се

уводи и просторна димензија друштва и пропитује се хипотеза да ли су одређене административне целине сличне по истраживаним демографским обележјима или нису, односно да ли се може повући паралела између регионалних граница и специфичних облика друштвене неједнакости. Јединице анализе су општине у Србији, док су одабрани демографски показатељи израчунати на основу пописа становништва из 2011. године. За анализу података коришћена је анализа латентних профила.

Кључне речи: друштвена неједнакост, просторне целине, анализа латентних профила.

Милена Јовановић-Крањец
Данијела Деспотовић
Економски факултет
Универзитет у Крагујевцу

САРАДЊА ОБРАЗОВНЕ И ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ КАО НЕОПХОДАН УСЛОВ ЗА СМАЊЕЊЕ СОЦИЈАЛНЕ ИСКЉУЧЕНОСТИ У ОБРАЗОВАЊУ

Свака национална економија и њен дугорочни развој значајним делом зависе од квалитета људског капитала. Квалитет људског капитала одређен је квалитетом образовног састава, улагањима у образовање, односом према маргинализованим групама и партиципацијом у образовању. Заостајање у развоју састава образовања и недостатак улагања у људски капитал могу постати ограничавајући чиниоци дугорочног одрживог развоја сваке земље.

Европска унија је у оквиру *Лисабонске стратегије* истакнула улагање у људски капитал као један од главних приоритета за стварање модерног и конкурентног друштва утемељеног на знању. Уз позитивне учинке на раст, образовање се истиче као приоритет економске политике и због могућности које пружа у погледу социјалног укључивања маргинализованих друштвених група, незапослених и сиромашних. Улагања у људски капитал и целоживотно учење као и

укључивање маргинализованих група у редован систем образовања, посебно се наглашава у новим смерницама *Европске стратегије запошљавања*.

Сарадња образовне и економске политике је неопходан услов за смањење социјалне искључености у образовању. Јавна и приватна улагања у образовање у Републици Србији заостају за улагањима земаља у окружењу, а посебно за земљама Европске уније. Зато је јача сарадња између образовне и економске политике неопходна, а нагласак у тој сарадњи треба бити на повећању апсолутног и релативног јавног издвајања за образовање, укључивању маргинализованих група у редован систем образовања, посебно високог образовања, као и јачање образовања одраслих као саставног дела политике образовања.

Ajla Škrbić

Pravni fakultet Univerziteta u Travniku

Borjana Miković

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu

VLADAVINA PRAVA I DISKRIMINACIJA MANJINA U BOSNI I HERCEGOVINI: TRENUTNO STANJE, IZAZOVI I PERSPEKTIVE

U radu će se prezentirati stanje vladavine prava u BiH kroz istraživanje da li i u kojem omjeru u BiH postoji diskriminacija manjina, te koji su izazovi i kakva je mogućnost njenog uklanjanja u budućnosti.

S obzirom da u BiH postoje različite manjine, kao i veliki broj pravnih osnova po kojima je diskriminacija zabranjena, rad će se ograničiti na ispitivanje prisustva diskriminacije prema LGBTI osobama i nacionalnoj manjini, Romima. Opredjeljenje za ove dvije skupine bilo je motivisano činjenicom da diskriminacija prema LGBTI osobama u BiH još uvijek izaziva najviše razumijevanja, a Romi čine najbrojniju i najmarginalizovaniju nacionalnu manjinu.

Cilj rada je, u što je moguće većoj mjeri, sagledati stvarno stanje i mogućnosti pristupa manjina ljudskim pravima u BiH, ali i ukazati na

poduzimanje odgovarajućih mjera kako bi se postojeći nivo ostvarivanja ljudskih prava unaprijedio.

Također, cilj rada je ukazati i na značaj primjene prava na nediskriminaciju u društvu, što je jedan od uslova da BiH postane dio modernog zapadnoevropskog pravnog okruženja, ali i članica Evropske unije.

Кључне riječi: vladavina prava, Ustav BiH, diskriminacija, LGBTI osobe, manjine, Romi, nediskriminacija.

Милица Шиљак

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ПРОБЛЕМ МЕЂУЕТНИЧКИХ ОДНОСА У БИХ ДРУШТВУ

Апстракт: Рад се заснива на анализи проблема међуетничких односа у босанскохерцеговачком друшву, хладним међуетничким односима који настају из етничке дистанце. Босна и Херцеговина, као спој различитости, држава у којој се прожимају, међудјелују и сусрећу три већинска или конститутивна народа је погодно тло за настанак социјалне дистанце на основу негативних етно-националних предрасуда и ставова, које настају формирањем негативног мишљења и несклоношћу према другим етничким групама. Анализа обухвата припаднике три конститутивна народа, Србе, Хрвате и Бошњаке, три различите етничке групе које дијеле заједничку државу, са различитим културним наслеђењем. Основни циљ је приказати у којој мјери је присутно негативно приписивање лоших особина припадницима других етничких група, међуетничке односе унутар овог друштва, као и утицај етничких и националних предрасуда на социјално удаљавање или приближавање.

То је важан фактор за разумијевање бурне историје БиХ друштва, као и садашњих међуетничких односа унутар ове државе. Да бисмо схватили степен удаљености три конститутивна народа потребно је урадити истраживање етничке дистанце у БиХ држави.

Кључне ријечи: међуетнички односи, етничка дистанца, предрасуде, Срби, Хрвати, Бошњаци, БиХ.

Vesna Miltojević

Faculty of Occupational Safety

University of Niš

LIVING ENVIRONMENT - TERRA INCOGNITA FOR THE MAJORITY OF SOCIOLOGISTS IN SERBIA

The issue of further development of society not only excites the attention of scientists and various experts but also becomes progressively associated with environmental capacities and environmental quality. The interconnectedness and contemporaneity of this issue were first referred to more than forty years ago, and years later this conclusion became embodied in the new paradigm of social development - sustainable development. Starting from the subjects of sociology research and its importance for directing further social development, the authors raised the question of to what extent and in what way the Serbian sociologists in their theoretical and empirical research deal with the society-nature relationship, or, more precisely, the relationship between society and the environment, as well as with sustainable development as a globally recognized model of development. Based on experience, it seems that these issues were marginalized in the research of Serbian sociologists, despite the fact that back in 1966 at the World Congress of Sociology held in Evian, the Research Committee on Social Ecology, today's Research Committee on Environment and Society, was formed. The research experience was comprised of the articles published in the Serbian leading national journals in the scope of sociology and multidisciplinary sciences, as well as the review of the curricula of study programmes in sociology at several Faculties of Philosophy in Serbia. The first findings show that sociologists are less likely to deal with the environment and sustainable development than the followers of other social sciences, such as lawyers, economists, pedagogists/andragogists. One of the reasons for partial marginalization of the researches about the society – environment relationship from a

sociological point of view, according to the authors, is the somewhat late inclusion of special sociological disciplines, such as social ecology and/or sociology of the environment, in the curricula of the study programmes in sociology.

СЕКЦИЈА ЗА ЛИНГВИСТИКУ

*Истраживање језика и корпусна
лингвистика*

Жељка Бабић

Филолошки факултет

Универзитет у Бањој Луци

УКЉУЧИВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ КОРПУСА У НАСТАВУ ЛЕКСИКОЛОГИЈЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА: ИЗАЗОВИ И ИСКУСТВА

Неопходност изучавања примјене језичких корпуса у настави страних језика на универзитетском нивоу као могуће повезнице са савременим научноистраживачким трендовима интензивирани је како самом потребом за приближавањем универзитета у Републици Српској регионалним и европским научноистраживачким мрежама тако и њиховом профилисању унутар поменутог академског простора. Настојања да и корпуснолингвистичке теоретске и практичне поставке, као основа савремених интердисциплинарних језичких истраживања, нађу своје мјесто у настави била су усмјерена на истицање потребе за преобликовањем неких од колегија на катедрама за стране језике на којима су студенти и наставници исказали жељу и интересовање за упознавањем и с оваквим приступом примијењенолингвистичкој пракси.

У раду ће се представити мини-пројекат који се већ 4 године проводи унутар наставног предмета Лексикологија енглеског језика на Студијском програму енглеског језика и књижевности на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци. Важност упознавања студената са корпусима страних језика и основама корпусне лингвистике, чак и на првом циклусу студија, као и омогућавање самосталног рада на одабраним корпусима и даље преставља изазов наставницима и студентима, али им истовремено омогућава и постизање неких исхода учења који раније нису могли бити укључени у наставу на првом циклусу студија. Рад ће се преваходно усредсредити на изазове и искуства која су стечена увођењем рада на корпусима унутар наставе лексикологије енглеског језика.

Биљана Радић-Бојанић
Филозофски факултет, Нови Сад

БЕЗЛИЧНА ЗАМЕНИЦА *ONE* У ПИСАЊУ КОД НЕИЗВОРНИХ ГОВОРНИКА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Академско писање је област од великог значаја за терцијарно образовање, пошто се велик део занимања данас у мањој или већој мери заснива на писаној продукцији (писање извештаја, предлога пројеката, пословна кореспонденција). У оквиру студија стране филологије академско писање заузима посебно место, пошто је оно врло често и средство (за оцењивање напретка студената у компетенцијама на страном језику) и циљ (неопходна вештина коју студенти треба да савладају да би могли да пишу семинарске радове и мастерске тезе). Међутим, оно што се често примећује у студенским академским есејима јесте висок степен језичке компетенције насупрот нижег степена дискурсне компетенције. Другим речима, студенти врло често у својим есејима мешају формално, неутрално и неформално изражавање, долази до трансфера особина српског академског дискурса на текст писан на енглеском језику, јавља се читав низ грешака прагматичке природе, итд. Стога се у овом раду истраживање фокусира управо на први предочени проблем, а то је мешање формалног и неутралног изражавања, и то кроз посматрање и анализу безличне заменице *one* у студентским есејима писаним на енглеском језику као страном. Анализом корпуса од 325 есеја сакупљених у четири универзитетска центра (Источно Сарајево, Бања Лука, Београд и Нови Сад) дошло се до податка да се ова безлична заменица користи у 35% есеја, у којима се јавља око 230 пута. С обзиром на то да је безлична заменица *one* једна од неколико могућих експоненти личног метадискурса, у раду ће се посматрати и учесталог других заменица (*I, me, you, we*) како квантитативно тако и квалитативно, да би се потврдила или оповргла хипотеза да у студентским есејима писаним на енглеском језику као страном долази до мешања изразито формалног стила (безлична заменица *one*) и неутралног и неформалног стила (личне заменице), што је, како се претпоставља, резултат утицаја наставе у којој се наглашава

имперсоналност, одсуство личног печата у писању на енглеском језику као страном.

Јелена Марковић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ЛЕКСИЧКА НЕОДРЕЂЕНОСТ КАО ОСОБИНА УЧЕНИЧКОГ КОРПУСА: *SOMETHING, SOMETIMES, SOMEONE* КОД СРБОФОНИХ ГОВОРНИКА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Предмет истраживања овог рада јесте коришћење лексема које садрже морфему *some* (нпр. *something, sometimes, someone*) у *ICLE-SE*, ученичком корпусу србофоних говорника енглеског у односу на референтни изворни корпус *LOCNESS*, као и друге ученичке корпуре. Истраживање је обављено у оквиру поступка контрастивне анализе међујезика.

Најпре смо уочили да су облици који садрже морфему *some* два пута учесталији у корпусу *ICLE-SE* у поређењу са изворним корпусом. Даље, још већа разлика уочена је у употребама три наведене сложенице са морфемом *some-*: четири пута учесталије су у ученичком корпусу у поређењу са изворним корпусом.

Резултати анализе примера употребе показују да се овакве сложенице користе као лексеме општег значења, тако да лексичка елаборација у неизворном језику делимично изостаје. У интерпретацији резултата препознајемо елементе стратегијске компетенције неизворних говорника.

Наташа А. Спасић

Филолошко-уметнички факултет

Универзитет у Крагујевцу

ПОРЕДБЕНЕ И НАЧИНСКЕ КОНСТРУКЦИЈЕ – ДОСТИГНУЋА
И ПОТЕШКОЋЕ СТУДЕНАТА НА ФИЛОЗОФСКОМ
ФАКУЛТЕТУ У БРАТИСЛАВИ

У раду се на корпусу заснованом на разговорном функционалном стилу, приказом ППТ презентација као средства за примену модела *обрнуте учионице*, анализирају достигнућа и потешкоће студената са Универзитета Коменски у Братислави (Филозофски факултет, Департман за славистичке студије, лекторат српског језика) у току летњег семестра академске 2017/2018. Примери поредбених и начинских конструкција у раду засновани су на методичким принципима поступности, очигледности и адекватности знања и вештина. На основу стечених знања и њиховог, још увек недовољно развијеног, језичког осећаја требало је одговорити захтевима задатака. Одговори студената резултат су недовољног контакта са језиком који студирају, малог броја часова, неадекватне сарадња са амбасадом Републике Србије у Словачкој као и непостојања српског културног центра и сличних институција у њиховом окружењу.

Кључне речи: поредбене конструкције, начинске конструкције, функционалностилска дистрибуција поредбених и начинских везника, пилот-истраживање, *обрнута учионица*.

Предраг Новаков
Филозофски факултет
Универзитета у Новом Саду

ТЕЛИЧНОСТ ЕНГЛЕСКИХ ФРАЗНИХ ГЛАГОЛА ЗА ПАРТИКУЛАМА AWAY, DOWN И ON

Енглески фразни глаголи (фразне лексеме које се састоје од лексичког глагола и адвербијалне партикуле) подразумевају семантичку кохерентност, односно чине једну лексему, али се стручној литератури расправља и о утицају партикуле на целокупно значење лексеме. Постоје ставови да партикула има аспектуалну функцију, односно да перфективизује основну глаголску лексему, као и ставови да партикуле модификују семантичку структуру лексеме, најчешће додајући компоненту теличности, односно усмерености к одређеном циљу. Заступници овог другог става да партикуле имплицирају теличност констатују да се то односи на већину партикула, осим на партикуле које означавају наставак ситуације означене глаголом, попут партикула *away*, *along* и *on* (на пример, тај став износи Л. Бринтон, уп. Brinton 1985). Дакле, ове три партикуле најчешће уносе значење продужавања дате радње, а не достизања одређеног циља, што се посебно односи на партикуле *along* и *on*, али не у потпуности на партикулу *away*. Полазећи од поставке да енглеске партикуле у фразним глаголима већином назначавају теличност, у раду се проучава утицај партикула *away*, *down* и *on* на теличност енглеских фразних глагола. Ове партикуле су одабране због претпоставке да партикула *down* најчешће значава теличност, партикула *on* најчешће не, а партикула *away* само у неким својим значењима. Проучавање се заснива на корпусу са примерима из савременог енглеског романа са фразним глаголима који садрже три наведене партикуле, при чему се помоћу релевантних синтаксичких тестова проверава теличност тих фразних глагола. Као фактори битни за тумачење теличности разматрају се значење глагола и партикуле (основно и проширено) и непосредни синтаксички контекст (глаголске допуне, адвербијали, аниматност субјекта).

Маја Жарковић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

PRODUKTIVNI PREFIKSI U TVORBI IMENICA U ENGLESKOM JEZIKU

Od ukupno 46 prefiksa koji dovode do nastajanja imenica, a koliko pronalazimo u našem korpusu koji sačinjavaju tekstovi iz novinskog, književnog, akademskog i televizijskog registra, svi učestvuju u formiranju imenica od imeničke osnove. Izračunavanje produktivnosti podijelićemo u dvije etape: prvo ćemo zajedno predstaviti frekventnost tipa i upotrebe, broj hapaxa i produktivnost u užem i širem smislu, onako kako ih je Bajen predložio svojim formulama (1992, 1993). U drugoj etapi ćemo, koristeći onomasiološki pristup ili semantičke predispozicije prefiksa, probati na drugačiji način da predstavimo produktivnost pronađenih prefiksa. Cilj je utvrditi produktivnost, ali i efikasnost i kompatibilnost predloženih modela koristeći statističku i deskriptivno-analički metodu. Generalna hipoteza kojom započinjemo naše istraživanje jeste da ćemo dolaziti ponekad do istih ili različitih rezultata jer kvantitativni pristup jesu brojevi i proračuni, dok onomasiološki pristup nudi uvid i u preference govornika u tvorbi riječi Tako će naše istraživanje predstaviti dvije strane istog fenomena jer ma koliko kvantitativni pristup bio dominantan i adekvatan, ipak je jezik sredstvo koje polazi od samih govornika.

Срђан Шућур

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ДИСТРИБУЦИЈА ФРАЗАЛНИХ ГЛАГОЛА У ПИСАЊУ НА ЕНГЛЕСКОМ КАО СТРАНОМ КОД СРБОФОНИХ ГОВОРНИКА

Циљ овог јесте утврђивање заступљености фразалних глагола у писању на енглеском као страном код србофоних говорника. Фразални глаголи, као и остале вишечлане комбинације, неријетко представљају огроман изазов како у настави, тако и у учењу енглеског језика. У новије вријеме, све више се наглашава значај познавања вишечланих комбинација, у циљу достизања фразеолошке компетенције и флуентности какву имају изворни говорници. Томе у доброј мјери доприносе резултати корпусних истраживања. На корпусу који чини око 200,000 ријечи, састављеном од аргументативних састава србофоних говорника енглеског језика, желимо да утврдимо дистрибуцију фразалних глагола, те да је упоредимо са резултатима истраживања које је обухватило корпус изворних говорника, који броји 100 милиона ријечи (БНК). На тај начин, добићемо јединствен увид у природу међујезика и фразеолошку компетенцију србофоних говорника. Прелиминарни резултати показују да србофони говорници фразалне глаголе користе у броју приближно једнаком оном који се јавља код изворних говорника. Појава извјесног броја фразалних глагола може се приписати трансферу структура из српског. Разлике су уочљиве у двадесет најзаступљенијих фразалних глагола у нашем, и истраживању са којим вршимо поређење; испоставља се да се десет најпродуктивнијих глагола које користе изворни говорници, и који у комбинацији са разним партикулама могу да имају и до 117 различитих значења, уопште не јавља у двадесет најзаступљенијих у корпусу обухваћеном нашим истраживањем. С друге стране, 5 најзаступљенијих фразалних глагола у српском поткорпусу, не јавља се међу 100 најзастушљенијих у БНК.

Миња С. Радоња

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ДИСТРИБУЦИЈА И УЛОГА РЕЛАТИВНИХ КЛАУЗА У НОВИНСКОМ И РАЗГОВОРНОМ СТИЛУ

Овај рад тежи да испита употребу релативних клауза у новинском и разговорном стилу, са циљем истраживања специфичних одлика ових врста зависних клауза у новинским чланцима као подврсти публицистичког стила и у интервјуима као подврсти разговорног стила. Корпус новинског стила чине новински чланци из британских новина *The Guardian* који су прикупљани од 3. до 20. јануара 2019. године. Корпус разговорног језика обухвата сегменте пет интервјуа у виду подкаста (енгл. *podcast*). Корпус укупно броји 220 примјера релативних клауза. Истраживање је синхронијско. Служили смо се методом анализе, синтезе и дескриптивне статистике.

Како се у литератури прави разлика између новинарског и новинског (под)стила, гдје „[п]рве представља језички израз новинара и оних који се баве новинарством, а други начин писања у новинама и часописима“ (Тошовић, 2002: 301), у новински корпус смо уврстили различите ауторе који пишу о различитим темама из области политике, спорта, културе, и свакодневног живота. За разлику од првог подкорпуса, који је писани, други подкорпус је усмени говор, али није то било који облик усменог изражавања те не уплиће у друге функционалне стилове, него се ради о усменој форми разговорног стила.

Циљ овог рада је истражити дистрибуцију релативних клауза у новинском чланку као једном од писмених поджанрова публицистичког стила и у интервјуима као виду усменог говора разговорног стила; упоредити употребу релативних клауза у два наведена функционална стила; испитати учесталост рестриктивних и нерестриктивних релативних клауза, као и личних и неличних релативних клауза.

Јелена Вујичић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ИЗРАЖАВАЊЕ ПРОШЛОГ, САДАШЊЕГ И БУДУЋЕГ ВРЕМЕНА НА КИНЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Скоро свуда у свијету постоји генерална лаичка претпоставка да се глаголска времена у кинеском језику не изражавају, односно, да не постоје. Затим, врло често се сматра и да је једини начин да се изрази прошлост, садашњост или будућност у говору једино могућ уз сагледавање контекста, што је донекле тачно, али није у потпуности. Овакве погрешне предрасуде долазе из пуког непознавања кинеског језика и његовог граматичког система, али и из поређења међу језицима - које је пошло наопако. Наиме, Индо-европски језици, на примјер, имају изузетно развијен систем флексија у језику, конјугација глагола те осталих стратегија којим се говорници служе како би указали на одређено глаголско вријеме; док је кинески језик у овом погледу изузетно сиромашан. Важно је поменути да и у кинеском језику постоје глаголски „суфикси“, маркери глаголског вида, у стручној кинеској литератури дословно називани и „рјечце за глаголски вид“ (на кинеском 动态助词 (了, 着, 过)) које указују на глаголски вид (или чак и на вријеме), али њихова употреба је веома комплексна и прожета различитим изузецима који доводе до стања збуњености код говорника којима кинески није матерњи језик. Иако ћемо се у раду бавити и генералним кориштењем управо наведених глаголских суфикса 了, 着 и 过, осврнућемо се и на остале стратегије изражавања времена. Између осталог, у кинеском језику вријеме се изражава лексички; разлагање овакве стратегије ће бити главна идеја овог рада. Такође, кроз примјере и теорију ћемо се осврнути и на контекстуално изражавање глаголског времена.

Комуникација и стварност

Зорица Никитовић
Филолошки факултет
Универзитет у Бањој Луци

О ЕТНОНИМУ бошњанинъ ИЛИ босанџџ

У раду се наводе примјери употребе етнонима бошњанинъ, којим је кроз средњи вијек истицана припадност регионалној заједници без обзира на вјеру и нацију. Старосрпске средњовјековне повеље илуструју семантички садржај етнонима као средњовјековног појма којим се означавала територијална припадност држави Босни. Политички концепт „босанске аутохтоности“ рођен аустријском окупацијом Босне у 19. в. оживљен је посљедње деценије 20. в. када се творбеним и лексичким синонимом *Бошњак* покушава десемантизовати вишевијековни семантички садржај ријечи бошњанинъ или босанџџ.

Вера Ђевриз Нишић
Дејана Шаренац Радовановић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

АНАЛИЗА САДРЖАЈА НОВИНСКИХ НАСЛОВА РАТНЕ ШТАМПЕ И ЊИХОВЕ ИЗРАЖАЈНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

У раду биће разматране изражајне и особености медијског садржаја наслова ратне штампе на примјерима из листа „Јавност“. Освјетљавање овог питања допринијеће правилном медијском осврту и потпунијој жанровском опису новинских текстова ратне штампе Републике Српске.

Вишиња Вишињевац
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

О КОНГРУЕНЦИЈИ ЗБИРНИХ ИМЕНИЦА У СТАРОРУСКОМ ЈЕЗИКУ

У раду се на материјалу староруских споменика *Повести о минулим временима*, *Слову о Игоревом походу*, *Житију Теодосија Печерског* и *Сказанију о Борису и Глебу* разматра конгруенција збирних именица *братъ*, *дружина* и *Роусь* са заменцама, глаголима, партиципима, посесивима, придевима и бројевима. Таква конгруенција могла је бити семантичка — када је реч уз коју збирна именица стоји у форми множине, или формалнограматичка — када је одговарајућа реч у форми једнине. Обе конгруенције у анализираним примерима најочљивије су у оквиру синтагми које чине збирна именица и заменица. Посведочени су примери са личним, присвојним, показним, одређеним, неодређеним и односним заменицама. Када је реч о конгруенцији староруских збирних именица и глагола доминира семантичка конгруенција, односно различити глаголски облици су у форми множине, док се формалнограматичка конгруенција ретко среће. Ова конгруенција посведочена је и у примерима у којима је употребљена безлична форма глагола, односно средњи род. Са анализираним збирним именицама у староруском језику конгруирају радни и трпни партиципи и то у оквиру различитих синтаксичких функција. Придеви се употребљавају у склопу синтагме, дакле са збирном именицом, у форми позитива и компаратива, а између њих и одговарајуће збирне именице чешће се остварује формално-граматичка, али су посведочени примери и за семантичку конгруенцију. Између посесива, као хибридне врсте речи који на нивоу реченице функционишу као придеви, и збирних именица остварује се формално-граматичка конгруенција, тј. посесиви су у одговарајућој форми једнине.

Весна Космајац

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ПРИЈЕДЛОШКО-ПАДЕЖНЕ КОНСТРУКЦИЈЕ СА ВРЕМЕНСКИМ ЗНАЧЕЊЕМ У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Изражавање времена представља веома важну ставку у поимању свијета сваког човјека. Различити језици употребљавају различите језичке форме за изражавање таквог значења. У овом раду бавићемо се контрастивном анализом приједлошко-падежних конструкција као једним од начина за изражавање временског значења у руском и српском језику. Осим приједлошко-падежних конструкцијама, поменуто значење се изражава категоријом глаголског времена, прилозима, модалним ријечима, различитим типовима синтаксема и сл. Приједлошко-падежним конструкцијама обиљежава се дужина трајања радње, значење да је радња у току, периодичност и сл. Такође, анализираћемо синонимична значења наведених конструкција у сваком од поменутих језика.

Кључне ријечи: временско значење, приједлошко-падежне конструкције, лексеме, синонимна значења.

Неда Видановић Милетић

Филолошко-уметнички факултет

Крагујевац

ПРОМЕНЕ НА ПОЉУ РОДНО РАВНОПРАВНОГ ЈЕЗИКА У НАЈТИРАЖНИЈИМ ДНЕВНИМ НОВИНАМА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У раду се анализира доследност употребе родно равноправних термина у језику дневне штампе најтиражнијих дневних новина на српском језику. Анализирани материјал представљају лексеме за

означавање занимања и професија, као и именовања у ширем смислу (попут припадности групи, звања добијених преко супруга/оца, именовања на основу психофизичке карактеристике, социјалне улоге, итд.). Циљ рада састоји се у морфолошкој и семантичкој анализи поменутих језичких јединица како би се пописали творбени модели и категоризовале лексеме на основу критеријума значења. Корпус за ово истраживање чине новински текстови из листова *Политика*, *Вечерње новости*, *Блиц* и *Курир* који се, по најновијим статистичким извештајима, убрајају у четири најчитанија листа на територији Србије. Анализирани материјал представљају текстови објављени 2008. и 2018. године како би се утврдило да ли је у периоду од једне деценије дошло до било каквих промена у домену језичке родне равноправности при употреби именица ове врсте. Закључује се да су промене свакако постоје, али и да поред тога постоји велики степен недоследне употребе рода код именица за означавање занимања и именовања.

Teodora Popescu

Faculty of History and Philology
University of Alba Iulia

MEDIA REPRESENTATIONS OF COMPANIES IN ROMANIAN AND BRITISH PRESS

Apart from advertising campaigns, corporate advertising (with an emphasis on public relations, corporate websites, or publications), sales promotions, in-company magazines, etc., companies also opt for print media in order to build a positive image among their stakeholders. A lot of national broadsheets feature articles that contribute to creating a company's reputation and name-awareness among the general public, and also generate role-models from among successful entrepreneurs or business executives. Consequently, newspaper discourse is abounding with figurative language intended particularly to attain this objective.

The issue of business metaphor has been in the limelight lately, as professionals from a large array of domains, particularly marketing experts,

company communications specialists and not least linguists (especially cognitive linguists and psycholinguists) have tried to understand the underlying mechanisms and the way in which it can influence the audience.

The current presentation draws on a wider project, i.e. “Universals and variants of English and Romanian business metaphors. A corpus-based conceptual mapping of contemporary journalese”, which started from the assumption that cognitive metaphors represent instantiations of cultural categories present in the language spoken by the geographical or other community that shares a collective set of characteristics within a given cultural matrix. Moreover, metaphors clustered in cognitive categories may account for cultural categories, both in terms of conceptual universals and variants, engendering a complex mapping of interrelated cross-connections (Popescu 2012, 2015a, 2015b, 2016). Broadly speaking, the theoretical framework relies on the Conceptual Metaphor Theory (CMT) advocated by Lakoff and Johnson (1980), highlighting the cognitive, universal and embodied nature of metaphor, on the one hand, and the theory of metaphor universality and variation expounded by Kövecses (2005; 2010), on the other.

Natalia Kasatkina

Demidov Yaroslavl State University

THE NOMINATIVE FIELD OF THE CONCEPT OF “MIGRANT” : MORE QUESTIONS TO COME

This study examines the influence of fickle social atmosphere on children and juveniles of three different age groups. The objective of the study is the construction of the nominative field of the concept “migrant” based on associative experiments held in 2013 and 2017 and 2019. The main goal of the experiment is to trace the main changes that have occurred in the mindset of the respondents, to name the prevailing trends, and draw conclusions about the patterns and reasons for such changes. The respondents were asked to write the first word-association to the word “migrant” that came into their mind. According to the results of the experiment, it can be concluded that during adolescence young men

and women develop a feeling of unease and intolerance; they increase the overall level of stress despite all the moral education available at school.

Key words: *migrant, free associative experiment, nominative*

Љерка Јефтић

Факултет за производњу и менаџмент Требиње

Универзитет у Источном Сарајеву

ЈЕЗИЧКО ТКАЊЕ ПОЛИТИКЕ СТРАХА: КОГНИТИВИСТИЧКО-КРИТИЧКА СТУДИЈА САОПШТЕЊА СРПСКЕ НАПРЕДНЕ СТРАНКЕ

У складу са принципом критичке анализе дискурса да истраживање почиње идентификовањем друштвеног проблема као предмета истраживања, у раду се друштвени проблем идентификује као дискриминација/стигматизација политичког неистомишљеника употребом језика, коју успоставља Српска напредна странка у јавном дискурсу Србије. Анализирани корпус обухвата саопштења Српске напредне странке објављена на званичној веб страници странке од децембра 2018. године (почетак грађанских протеста против владајућег режима) до краја марта 2019. године, када су протести још увијек у току. Когнитивистичко-критички приступ анализи саопштења подразумијева когнитивни оквир за критичку анализу дискурса, који инкорпорира налазе еволутивне психологије и когнитивистичких студија дискурса примјењиване у анализи појава расизма и дискриминације у дискурсу медија и политике. Налази еволутивне психологије, релевантни за овај рад, указују на стечене когнитивне способности људи да категоришу припадност заједници у оквиру дихотомије између припадника властите групе (in-group) и оних изван ње (out-group), концептуализујући, као учесници дискурса, не-припаднике властитој групи и тумачењем сигнала којима се конотира пријетња (threat-connoting cues). Когнитивистички аспект анализе саопштења утемељен је у постулату да је дискурс заслужан за постојање неједнакости у друштву искључиво уколико је та

неједнакост посредована друштвеним когницијама, односно, да су дјеловања која доводе до друштвене неједнакости (дискриминације/стигматизације) мотивисана менталним представама чланова друштвене групе која је у посједу моћи. Како је прелиминарна анализа корпуса указала на поимање политике од стране Српске напредне странке као борбе за потврђивање властите моћи, те останка на власти (а не сарадње), у раду се постулира да је макростратегија присиле (coercion) главна стратегија овог политичког актера са циљем утицања на увјерења, емоције и дјеловање чланова друштва. Анализа лингвистичке реализације ове макростратегије у раду обухвата анализу њене реализације микростратегијама представљања (стратегијама референције и предикације) и легитимизације (лингвистичким изражавањем евиденцијалности и епистемичке модалности).

Jelena Vojinović-Kostić

Panевropski универзитет Apeiron

Banja Luka

JEZIK POLITIKE I MANIPULACIJA KROZ PRIZMU SAVREMENOG DEBATNOG DISKURSA

Manipulacija jezikom javne komunikacije je u službi ostvarivanja ličnih ili kolektivnih ciljeva. Manipilacija jezikom, a samim tim i idejama, stavovima, emocijama, ciljevima je osnov svakog političkog delovanja od Stare Grčke i Rima pa do danas. Manipulacija jezikom je sada suptilnija i teže uočljiva nego što je to bila u nekim ranijim istorijskim periodima. Ona se bazira na slabostima, emocijama, potrebama i sl. onih koji su cilj manipulacije kao i na autoritetu, socijalnom statusu i sl. manipilatora. Adekvatna jezička manipulacija otvara put ka sticanju moći, ma koje vrste, na određenom osobom ili grupom.

Debata kao organizovan način razmjene mišljenja, stavova, uobličених u argumente sa ciljem iznošenje nekog stava od strane pojedinca tj. učesnika u komunikativnom procesu, njegovu odbranu ili ubeđivanje sagovornika da prihvati njegove, već profilisane, stavove.

U samoj svojoj biti, osnov političkog diskursa bilo koje vrste, je manipulacija auditorijumom sa ciljem ostvarivanje nekih političkih namjera bilo da se radi o usvajanju zakona, obrazlaganja uredbi, poličim kampanjama...

U ovom radu ćemo iznjeti neke od osnovnih karakteristikasavremenog političkog diskursa, rasvjetliti manipulaciju jezikom u svrhu ostvarivanja političkih ciljeva, dati kratak osvrt na elemante klasične retorike u današnjem, savremenom, političkom diskursu.

Ključne riječi: diksurs, analiza diskursa, retorika, manipulacija, jezik.

СЕКЦИЈА ЗА КЊИЖЕВНОСТ

Књижевност и стварност

Ранко Поповић
Филолошки факултет
Универзитет у Бањој Луци

ПЈЕСНИШТВО СВЕТИСЛАВА МАНДИЋА

Светислав Мандић (1921-2003) је један од најзначајнијих представника лирског интимизма у српској поезији након Другог свјетског рата чије стваралаштво није имало већег одјека ни код критике ни код читалачке публике. У овом раду Мандићево пјесништво биће контекстуирано унутар периода обнове и модернистичког иновирања традиционалног лирског наслеђа педесетих и шездесетих година двадесетог вијека, с посебним освртом на сликовне феномене и елементе средњовјековне српске културе који су код овог аутора очекивано присутни у великој мјери с обзиром на његово примарну умјетничку вокацију сликара, односно дугогодишњег рестауратора и врсног кописте бројних фресака из најпознатијих српских средњовјековних манастира.

Раде Симовић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

СЦЕНСКИ ПРОСТОР КАО ПРИВИД СЛОБОДЕ У ПРИЧАМА ПЕТРА КОЧИЋА, БРАНКА ЋОПИЋА И ЂУРА ДАМЈАНОВИЋА

Апстракт: Књижевност је анархија која се организује. Ако прихватимо ову дефиницију доћи ћемо до закључка да је простор неизбјежни елеменат који на себе преузима дио тог организовања. Овим се улази у довољно неистражено поље односа *простора и књижевности* које превазилази оквире нашег рада. Из тих разлога ми смо назначени *хронотоп простора* свели у оквире *сценског простора*, а приповиједну пуноћу Кочића, Ћопића и Дамјановића самјерали путем *новелистичког израза* који је, поуздано, најбољи дио њиховог

књижевног стваралаштва. У раду смо кодирали оне приче/новеле наведених аутора које се, именитељски, *утјеловљују* или *усценовљују* у истом или аналогном простору, јер се ради о писцима јединственог „завичајног круга“ и „генерацијских продужетака“. На тој линији настао је и наш комаративни *избор* гдје су укалкулисана и неминовна огрешења о укупност књижевног вредновања.

Кад је *мотив слободе* у питању *нисмо ризиковали* зато што се његове *текстуалне конотације* понајбоље артикулишу у већ наведеној хронотопској уочљивости. У случају Кочића, Ђопића и Дамјановића простор је завичајно дарован, он је у основи народне драме и једног облика ритуалног призивања слободе кроз ријеч и игру. Ради се, дакле, о јединственом топосу као склоништу и прибјежишту, док одабир топонимских јединица условљава приповједачки наратив. У њиховим, условно речено, епским „замасима“ простор је широк а вријеме растегљиво, док је у новели обрнута условљеност, вријеме се покраћује због скученог простора.

Оваква перцепција *изабраних* новела и новелиста подразумева сложену динамику која није само спољно већ и унутрашње кретање, а то је највиталнији аспект наративних прожимања у коме се драмско обрће и реализује у приповиједном. Јунак се ослобађа метафоре и прераста у метонимију. Метонимија је поуздан драмски потенцијал и зато ће овај рад дотакнути и драмска обликовања Петра Кочића и Бранка Ђопића. Ђуро Дамјановић још није извођен на нашим сценама а ми сматрамо да је то задатак будућих драматичара, јер се ради о истом или сличном драмском потенцијалу.

Кључне ријечи: сценски простор, слобода, Кочић, Ђопић, Дамјановић, новела, сљедбеници, драмски потенцијал, обликовање и сл.

Бранка Брчкало
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

ЗНАЧАЈ РАДА МИОМИРА МИЛИНКОВИЋА ЗА
РАЗВОЈ КЊИЖЕВНОКРИТИЧКЕ МИСЛИ И ИСТОРИЈЕ
КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЈЕЦУ

Српска књижевност за дјецу има образовни и васпитни потенцијал и у служби је живота. Она је данас у поодмаклој фази развоја, а то је вријеме када се може говорити о њеном богатом наслеђу и плодној продукцији. Увидом у литературу посвећену истраживању поменуте књижевности, намеће се закључак да је излишно доказивати постојање критике и историје књижевности за дјецу, као посебних дисциплина науке о књижевности. Данашња књижевнокритичка мисао о дјечјој књижевности је у интензивној фази развоја, чему доприносе и истраживања Миомира Милинковића. У монографским истраживањима, чланцима и студијама, Милинковић изучава писце и дјела од средњовјековне до савремене српске књижевности, као и дјела народне књижевности. Посебну пажњу посветио је епохи романтизма и реализма и књижевним покретима између два свјетска рата. Прати текућу литерарну продукцију, пише критике и приказе. Посљедње двије деценије у каријери универзитетског професора Миомира Милинковића испуњене су интензивним радом на књижевности за дјецу, тачније овом књижевношћу почео се бавити 1996. године. Све текстове Милинковић је написао као изванредан познавалац теорије књижевности, књижевне критике и историје књижевности, али и књижевности за дјецу и културно-историјског контекста у којем се развијала. Његови књижевни судови су непристрасни, објективни и научно-теоријски аргументовани.

У раду се аналитичко-синтетичком и дескриптивном методом разматра допринос Миомира Милинковића развоју књижевнокритичке мисли и историје књижевности за дјецу.

Душко В. Певуља
Филолошки факултет
Универзитет у Бањој Луци

КЛАСИК ПРЕД КЛАСИЦИМА

Слободан Јовановић о знаменитим претходницима и савременицима

У раду се разматрају текстови Слободана Јовановића, једног од најзначајнијих и најсвестранијих српских стваралаца, о знаменитим претходницима и савременицима, и то: Доситеју Обрадовићу, Вуку Караџићу, Петру Петровићу Његошу, Стојану Новаковићу, Љубомиру Недићу, Јовану Скерлићу и Богдану Поповићу. Посебна пажња је усмјерена као Јовановићевом мајсторском исписивању портрета ових класика српске књижевности и културе, и то је оно заједничко обиљежје посматраних текстова који су настајали у распону већем од пола вијека. Јовановић инсистира на доминантним стваралачким својствима ових аутора, културолошком коду који стоји у подлози њихове дјелатности те, што је најзанимљивије, духовним особинама које издваја на основу онога што је спознао више деценија пријатељујући са некима од њих (Б. Поповић, С. Новаковић, Љ. Недић, Ј. Скерлић). Текстом се уједно обиљежава и стотину педесет година од рођења Слободана Јовановића, једног од посљедњих српских полихистора.

Нина Б. Марковић

Факултет педагошких наука

Универзитет у Крагујевцу

ЕСЕЈИСТИЧКО ПРОМИШЉАЊЕ О МОДЕЛИМА
ПРЕДСТАВЉАЊА И ОБЛИКОВАЊА СТВАРНОСТИ У КЊИЗИ
КОЛУМБОВО ЈАЈЕ РАДОСЛАВА ПЕТКОВИЋА

Предмет рада је анализа есејистичког промишљања о односу стварности и различитих, првенствено фикционалних, односно уметничких, и идеолошких видова њеног уобличавања, контекстуализације, али и читалачке рецепције у књизи *Колумбово јаје* Радослава Петковића. Притом се под „стварношћу“ најчешће мисли на историјску стварност, односно прошлост, јер је то временска категорија која у читавом досадашњем опусу доминантно заокупља аутора. Петковић и у овој, својој последњој књизи, ставља на пробу уврежена мишљења и канонизована схватања, испитујући њихову ширину и применљивост на различите сфере људског постојања. У раду ће бити истражени поводи за, како сам аутор каже, „таблоидно заострено“ питање о томе да ли је било Првог светског рата, и могући одговори на њега, и анализирано ауторово размишљање о особеној позицији индивидуалног у контексту историјског.

Књига *Колумбово јаје* биће посматрана и у контексту досадашњег Петковићевог стваралаштва, при чему ће један од циљева рада бити да се у њој препознају имплицитни и експлицитни метапоетички и аутопоетички ставови аутора.

Снежана Р. Булат
Учитељски факултет
Универзитет Едуконс

СЛУЧАЈ „ПЕРЕ СЕГЕДИНЦА“

Инспирисан устанком Петра Јовановића (Пере Сегединца) Лаза Костић је написао драмско остварење под називом *Пера Сегединца; трагедија у пет чинова из повести народа српског*. Драма је премијерно изведена у Српском народном позоришту у Новом Саду 26. јануара 1882. године. Након другог извођења (27. јануара), Костићево дело је аустро-угарска власт забранила, те је представа скинута са репертоара и постала предмет многобројних расправа. Примарни предмет истраживања у овом раду јесте сагледавање турбулентне сценске судбине Костићевог дела. Историјској драми Лазе Костића је често неправедно умањивана вредност и неретко јој је било онемогућивано приказивање. 28. јануара 1941. године Јосип Кулунџић је поставио представу, али је у значајној мери прерадио текст Лазе Костића. У потпуности је променио Костићево драмско виђење Вићентија Јовановића, како не би имао проблеме са црквом, која је имала велику улогу када је реч о забрањивању позоришног извођења *Пера Сегединца*. У раду се представљају узроци који су довели до забрана, те се посебно анализирају сегменти драме који су изазвали бурне реакције јавности. Истраживачка пажња је посвећена и расветљавању Костићевог односа према историјској истини.

Ружица Д. Јовановић

Висока школа струковних студија за васпитаче

Шабац

ПИСАНА КУЛТУРНА БАШТИНА: ВУКОВ СРПСКИ
РЈЕЧНИК КАО ТРАЈНО СВЕДОЧАНСТВО И СПОМЕНИК
РАЗНОВРСНОСТИ СРПСКОГ ФОЛКЛОРА НА ПРИМЕРУ
ЗАСТУПЉЕНИХ ОБРЕДНИХ И ОБИЧАЈНИХ ПЕСАМА

Обредне и обичајне лирске народне песаме заступљене у Вуковом *Рјечнику* разноврсне су и представљају вредан документ времена у коме су настале и трајале. Лирске народне песме, нарочито поменуте обредне и обичајне врсте, којима се рад бави, прате мноштво форми друштвеног и породичног постојања српског народа. Вукову класификација лирских песама, стару два века, (годишњица обележавана протекле али и у текућој години), поред разноврсности садржаја појединачних врста, прате његова лична запажања и описи, који објашњавају цитиране стихове народне лирике. Управо та запажања и тумачења, драгоцен су сведочанства културне баштине српског народа и објашњења тадашњег схватања стварности и живота, битна за сва каснија тумачења лирских народних песама.

Кључне речи: Лирске народне песме, обреди о обичаји, Вукова запажања и коментари

Борјан Митровић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

БАХТИНОВ ХРОНОТОП ГРАДА И АНДРИЋЕВО САРАЈЕВО ИЗМЕЂУ СВЈЕТЛОСТИ И ТАМЕ

С обзиром на биографске чињенице и сталну посвећеност фикционалном свијету Босне, Андрићево интересовање за простор Сарајева (прије свега у фикцијским текстовима, али и у нефикцијским) одавно је запажено и за проучавање предложено у књижевној науци и есејистици (Караулац, Вучковић, Јерговић, Делић и др.). Инсистирање на топосу као значајном сегменту дијегезе неминовно намеће тему хронотопа. У контексту Бахтиновог интереса за категорију вријемепростора у књижевном дјелу, Сарајево се у Андрићевом опусу јавља, прије свега, као хронотоп скрајнутог града (и у односу на Исток и у односу на Запад) који у бахтиновској концепцији вријемепростора подразумејева и циклично свакодневно вријеме без прогресивног кретања. У свјетлу Бахтинове тврдње по којој је сваки хронотоп испуњен микрохронотопима, рад показује интерес и за физиономију града, тј. за поједине тачке које се упорно и симболички досједно јављају у Андрићевим остварењима. С обзиром на Бахтиново полазиште о суштинској хронотопичности ликова у роману, о њиховој одређености хронотопом (вријемепростором), рад настоји да укаже на суштинску одређеност јунака градом и обликом времена њиме одређеним.

Митолошки аспект хронотопа Сарајева уочљив је и у погледу простора и у погледу времена. Циклично конституисано вријеме, које се неумитно понавља, одговара митолошкој концепцији времена, док се у домену простора јављају оштре митолошки засноване опозиције горе – доље, свјетло – тама, помоћу којих се досједно представља простор града у Андрићевом опусу. На трагу раније поменуте хронотопичности ликова, оба ова аспекта комплементарно граде хронотоп Сарајева као митолошки потентне тачке у којој се остварује песимистички поглед на свијет и судбину човјека у њему.

С обзиром на Бахтинове напомене о корелацији хронотопа

у књижевном дјелу и стварности која му је аналогна, рад ће узети у обзир како однос историјске стварности Града и његове слике у Андрићевом опусу, тако и однос Андрићевих књижевних дјела чији свијет дијегезе подразумијева хронотоп Сарајева и његових нефикцијских текстова о овом граду.

Кључне ријечи: хронотоп, Сарајево, Бахтин, Андрић, мит, свјетлост, тама, фикција, стварност.

Марија Летић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

УНИВЕРЗИТЕТСКИ „СЛУЧАЈ” ПРОФЕСОРА ПЊИНА

Један од најпознатијих академских романа јесте *Пњин* Владимира Набокова. У овом чланку анализирамо сложеност „случаја” професора Пњина, главног јунака романа. Роман је дијелом аутобиографски пошто је ријеч о професору који је руски емигрант у Америци, што указује на важност академског окружења и међународне теме. Роман *Пњин* јесте један од најзначајнијих представника академске сатире на енглеском језику. Овдје ћемо указати на аутобиографска, књижевно-историјска и приповједачка упоришта овог романа.

Ифигенија Радуловић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

СОФОКЛОВ ОДНОС ПРЕМА СОФИСТИЦИ У ДРАМАМА АНТИГОНА И ЦАР ЕДИП

Две најупечатљивије и најпознатије Софоклове трагедије *Антигона* и *Цар Едип* поред питања власти, традиције, односа *бижански –људски* закони и хибриса, на драмску сцену и пред Атињане износе песников однос према софистици. Софистика 5. века пре Христа била је културолошка и научна револуција која се данашњим мерилима може изједначити с дигиталном револуцијом. Логос (или рацио) уздигнут је на пиједестал божанства тј. апсолутног, према коме је свака људска, па и божанска делатност релативизирана. Аргумент постаје главни друштвени принцип (па и моћно средство власти) који, по Софоклу, доводи до краха човека и заједнице.

У раду ће се анализирати дијалогске партије из поменутих драма којима нас Софокле упућује на софистичку аргументацију, док нас исход митолошке приче, која је код Софокла увек алузија на реалну трагедију атинске заједнице, освешћује и враћа у реалност из опијености моћи ума.

Кључне речи: Софокле, софистика, аргумент, Нус/Ум/Логос/ Рацио/ разлог/узрок, релативизација, божански закони, традиција, историјска позадина трагедија

Снежана Вукадиновић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

ПИТАЊЕ АНДРОФИЛИЈЕ У ХЕЛЕНСКОМ СВЕТУ

Грци су били први који су описали, проучавали и институционализовали педерастичку. О пореклу ове традиције има неколико теорија (Бернард Сергент, Вилијам Перки, Карл Ортфрајд Милер). Педерастичка је имала различите форме у Грчкој и током времена се мењала. На пример песници као што су Теогниди Анакреонт су идентификовани као хомосексуалци и они су представљали сопствене идеале у оквиру педерастичке традиције. Код Теогнида педерастичка је политичка и педагошка норма – елитни мушки начин да на свог љубимца (*έρωμενος*) пренесе мудрост и лојалност, а код Анакреонта она је дионизијска и еротска, спиритуална и сензуална, ништа мање идеализована него код Теогнида. У педерастичкој антике можемо препознати социјални, педагошки, сексуални и филозофски аспект. Аутор рада се базира на Плутарховом делу *Дијалог о љубави* где се расправља у кругу Плутархових пријатеља о једном за њих посве обичном догађају који временом превазилази конкретан случај и прелази у сферу етике где се јавља основно питање да ли је корисније волети мушкарца или жену? Аутор ће дати одговор о каквом је заправо Еросу реч.

Радославка Р. Сударушић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

БИБЛИОТЕКАРСТВО И СТВАРНОСТ У ЧАСОПИСУ *БИБЛИОСФЕРА*

Библиосфера је часопис за библиотекарство, библиографију, информатику и науку о књизи. Излази од 2005. године у Новосибирску. Издавач је Државна јавна научно-технолошка библиотека Сибирског одјељења Руске академије наука.

Библиосфера излази четири пута годишње (са изузетком првог годишта, које има само два броја).

Резултати научне и практичне дјелатности стручњака из области библиотекарства и информатике објављују се у сљедећим рубрикама: Библиотекарство, Библиографија, Наука о књизи (Библиологија), Информатика, Методологија НИР, Рецензије (Критике), Прегледи (Прикази), Дискусије, Библиотека у културном контексту, Књижни споменици. Рестаурација и конзервација, Научни архив, Нове књиге, Јубилеји итд.

Часопис *Библиосфера* заузима водеће мјесто међу научним периодичним гласилима у Русији. Од 2010. се налази на листи научних часописа ВАК (Высшая аттестационная комиссия при Министерстве науки и высшего образования Российской Федерации).

У раду ће бити ријечи о структури и садржају часописа, али и о његовом значају за развој библиотекарства.

Бојана Ласица

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ПРОСВЈЕТА – ОД ИНФОРМАТИВНОГ ДО МОДЕРНО КОНЦИПИРАНОГ ЧАСОПИСА

Часопис *Просвјета* је био гласило Српског просвјетног и културног друштва „Просвјета“. Излазио је једном мјесечно у три временска периода 1907-1914; 1919-1923 и 1930-1937. Услијед дугогодишњег излажења, долазило је и до честих промјена у поднаслову, уредницима, штампаријама, формату, структури, концепцији и броју страна.

Само су наслов, власник листа и мјесто издања у свим периодима остали исти. Циљ овог рада је да укажемо на значај српске периодике, да прикажемо њену важност у ширењу културе, те очувању културне традиције, а све то захваљујући ентузијастима, који су несебично радили на утемељењу нашег културног идентитета у првим деценијама двадесетог вијека.

Огњен Куртеш

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ВРЕМЕНСКО-ПРОСТОРНА ЛИНИЈА У ВИКТОРИЈАНСКОМ РОМАНУ

Форстер у својој веома утицајној студији *Аспекти романа* (*Aspects of the Novel*) наводи да не жели да филозофира о категорији времена и да то није никада пожељно, будући да је то, како наводи, најопаснији хоби за некога ко је аутсајдер, јер је ова категорија фаталнија од категорије мјеста и све илуструје примјером да су и

еминентни метафизичари свргнути с пријестола само због тога што су се према категорији времена односили неадекватно. Оно на шта Форстер покушава да сведе категорију времена изван романа је да ли чује звук откуцаја сата или не, односно да ли задржава или губи осјећај за вријеме. У роману, са друге стране, увијек имамо сат. Аутор романа, како примјећује Форстер, може да не воли сат, а Емили Бронте је покушала да сакрије све сатове у *Орканским висовима*. Теза о покушају сакривања сатова у роману нипошто не обара тезу да је основа романа прича, односно излагање догађаја аранжираних у временској секвенци. Такође, Форстер још појашњава да постоји јасна дистинкција између приче и заплета. Прича може да обликује основу, док заплет припада организму вишег типа. Упркос чињеници да је Емили Бронте, како наводи Форстер, сакрила све сатове, читаоци нису, како би се то могло очекивати, остављени у недоумици када је у питању проток и времена и оријентација у тој димензији. Захваљујући превасходно наравији Нели Дин, ми никада нисмо у дилеми да ли се нешто дешава ујутру или поподне, недјељом или неким другим даном, наратор нас веома вјерно води кроз наратив и даје тачну представу о добу дана, дану у седмици, годишњем добу, години.

Када је ријеч о темпоралној линији, један од неизоставних наслова за разматрање овог проблема свакако је и *Поетика композиције, семиотика иконе*. Како наводи Б. А. Успенски, вријеме у роману може бити третирано на два начина: са позиције личности или позиције самог аутора. Ауторово вријеме чини основу приповиједања и субјективно је рачунање времена догађаја којих се придржавају друга лица. Такође, Успенски наводи да то није крај варијација. Приповједач може да мијења своје позиције и тачке гледишта двије или више личности. Не дешава се ријетко да се ауторово вријеме не подудара са индивидуалним временом неког лица. Различите су могућности комбиновања ауторове позиције са позицијом личности у роману и то је један од услова за усложњавање композиционе структуре. Управо на овом нивоу усложњена је и сама структура романа захваљујући увођењу два наратора, који нам, сваки из своје перспективе, приближавају причу која нас на крају не оставља равнодушнима.

Тијана Поповић
Филолошки факултет
Универзитет у Бањој Луци

СТВАРАЛАШТВО БИТ ГЕНЕРАЦИЈЕ

Послије првог појављивања 1940их година, пјесници *Бит генерације* су, борећи се за слободу говора, отворили врата новим генерацијама пјесника који су жељели да се бескомпромисно и аутентично изразе. Иако је *Бит генерација* негирала књижевне традиције и бунила се против свих облика конформизма у књижевности, они су ипак своје претходнике и узоре имали у пјесницима као што су Волт Витман, Вилијам Блејк и Перси Биш Шели. У овом раду ће бити ријечи о томе на који начин су *Битници* успјели да покрену талас револта против ригидних друштвених норми и постану дио хипи покрета, с којим су дијелили слична интересовања-љубав према модерној музици, посебно психоделичном року, склоност ка експериментисању са дрогама и тежњу ка сексуалном ослобођењу. Ствараоци *Бит генерације* додали су свој аутентични глас тековинама америчке поезије и поставили темеље једне нове, изазовне пјесничке мисли. Циљ овог рада је да се кроз кратак преглед прикажу најзначајнији припадници *Бит генерације* и дио њиховог стваралаштва те да се представи њихов свеукупни значај у оквиру америчке књижевности.

Ирена Суботић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

ИСТОК И ЗАПАД У РОМАНЕСКНОМ СВИЈЕТУ ПАВЛА КРУСАНОВА

Као теоретичар и један од утемељивача петербуршког фундаментализма, П. Крусанов се умногоме ослања на идеју евроазијства, формулисану у кругу руске емиграције крајем XIX и почетком XX вијека, која заузима једно од централних мјеста и у његовом књижевном опусу. У овом раду се на материјалу романа *Ујед анђела* пружа увид у посебан начин на који Крусанов развија и модификује поменути концепт, рјешвајући једно од кључних питања руске културе – однос Русије према Западу са једне, и Русије према Истоку са друге стране – путем њихове симболичке синтезе у лику главног јунака и његове Империје. Роман представља сложену антиутопијску визију у којој се питање будућности Русије третира у духу магијског реализма, гдје се реално и фантастично преплићу у функцији стварања новог мита. Интертекстуална анализа романа, нарочито његовог митског подтекста, има за циљ да упише Крусанова у традицију руског митотворства, које је у тези Ј. Мелетинског дефинисано као главно средство у обнови културе и човјека.

Кључне ријечи: евроазијство, П. Крусанов, магијски реализам, антиутопија, митотворство

СЕКЦИЈА ЗА ПСИХОЛОГИЈУ

Савремена кретања у психологији

Шуајб Солаковић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

МОГУЋНОСТ ПРИМЈЕНЕ РЕГРЕСИОНИХ МОДЕЛА КОД ПРЕДВИЂАЊЕ УСПЈЕШНОСТИ МЕНАѢРА У ПОСЛУ

Да би се испитивала могућност предикције уопште често се у таквим истраживањима примјењује неки модел регресионе анализе. У овом раду приказаћемо неке начине како да се предикција пословне успјешности менаѢра испита преко регресионе анализе. Стандардни модел регресионе анализе користи се првенствено због могућности процјене величине самосталног доприноса појединачних предикторских варијабли у објашњењу критеријума. На тај начин директно се упоређује предиктивна снага појединачних варијабли. Други начин је степњисе гђе се на темељу статистичких критеријума бирају промјенљиве које ће се уносити у једначину и којим редом. На овај начин добија се одређени број варијабли које на најбољи могући начин предвиђају варијабилитет у критеријуму. Критеријумска варијабла у овом случају добијена је као факторска композиција на неколико индикатора успјешност менаѢра. У нашем примјеру пријеном метода ентер регресионе анализе објашњено је више од половине варијансе пословне успјешности менаѢра изражене помоћу композитног скорa. С друге стране метод степвајз издвојено је девет модела регресионих коефицијената гђе сваки од њих статистички значајно доприноси објашњењу пословне успјешности менаѢра. Овдје први модел објашњава трећину варијансе композитног критеријума пословне успјешности менаѢра.

Бојана Маринковић
Горјана Вујовић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

ЕМОЦИОНАЛНА ЗРЕЛОСТИ СТУДЕНАТА ПСИХОЛОГИЈЕ

Истраживање приказано овим радом имало је за циљ да испита зрелост студената психологије. Емоционална зрелост је један од важних развојних аспеката адолесцентног периода и посебно битног за профил будућег психолога. Период адолесценције обиљежен је промјена и на свим осталим аспектима развоја. Узорком су обухваћена 134 студента Студијског програма за психологију на све четири године, узраста од 21 до 24 године. Емоционални развој испитан је Фредериковим тестом Емоционалне зрелост. На основу резултата се могло закључити да је навећи проценат врло добро емоционално зрелих студената (54,48%), просјечно емоционално зрелих (38,06%) и пубертетски емоционално зрелих (7,46%). Ниједан студент није у категорији инфантилне и дјечје емоционалне зрелости. Резултати су показали да не постоје статистички значајне разлике у нивоу емоционалне зрелости различитих година студија. Овај податак је у складу са претпоставком о сличним карактеристикама аспеката развоја позних адолесцената којима припада узорак овог истраживања. Добијени резултати указују на то да је емоционална зрелост студената психологије очекивано дистрибуирана у складу са адолесцентним периодом. С обзиром на то да се крајња граница адолесценције помијера и да развојни задаци и диктирају те промјене важан је податак у ком су степену емоционалне зрелости студенти психологије. У складу са овим резултатима, било би важно испитати и пратити развој и осталих аспеката зрелости адолесцената.

Кључне ријечи: адолесценција, емоционална зрелост, студенти психологије

Наташа Костић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

МОГУЋНОСТ ИСПИТИВАЊА СТАВА О ЗНАЧАЈУ ПОРОДИЦЕ

Коришћење скале за испитивање става о значају породице пружа могућност обухватнијег и објективнијег сагледавања односа према породици уопште. Статистички подаци према којима је евидентан пораст развода и смањен наталитет нису довољни за извођење закључака о томе колики се значај породици данас придаје. Економске и друштвене промјене или кризе не морају нужно да воде до дезинтеграције породице и до негативног става о њој. Истраживања показују да се у таквим условима породици чак придаје виши значај. С обзиром на наведено, у раду је представљена могућност испитивања става о значају породице, па је проблем истраживања дефинисан као могућност конструисања скале за испитивање става о значају породице. Циљ истраживања је била конструкција наведене скале која има адекватне метријске карактеристике како би се могла користити и у даљим истраживањима. На узорку од 630 испитаника из Републике Српске од којих је њих 45.40% средњошколаца и 54.60% студената, просјечне старости 18.85 година, сагледане су метријске карактеристике петостепене скале става о значају породице која садржи 20 тврдњи. Скала је конструисана од стране аутора истраживања. У коначној верзији је задржано 17 тврдњи у скали од којих је 9 позитивних и 8 негативних. Конструктна ваљаност скале, испитивана анализом главних компоненти, је задовољавајућа. Све тврдње је могуће сагледати кроз припадност једној компоненти која објашњава 34.10% укупне варијансе. Поузданост скале је висока на шта указује вриједност Кронбах алфа коефицијента од .881. Дискриминативност тврдњи је задовољавајућа (најнижа вриједност ајтем тотал корелације је .376). Анализом дистрибуције одговора испитаника на скали утврђено је да их карактерише позитивнији став о значају породице. Током даље анализе утврђено је да, у статистички значајној мјери, студенте карактерише позитивнији став

о значају породице од ученика ($U=33892.00$, $Z=-6.731$, $p=.00$), а жене позитивнији став о значају породице него мушкарце ($U=25642.50$, $Z=-7.991$, $p=.00$).

Кључне ријечи: став, породица, конструкција скале

Irena Stanić

Filozofski fakultet Pale

Univerzitet u Istočnom Sarajevu

PERCEPCIJA SOCIJALNE PODRŠKE RODITELJA DJECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Kada su u pitanju djeca sa smetnjama u razvoju roditeljstvo je opterećeno znatno većim brojem stresora i predstavlja izazov za mentalno zdravlje roditelja, više nego kada je u pitanju odgajanje djece tipičnog razvoja. Pregled dostupnih istraživanja naznačava da dominiraju ona koja su posvećena samoj djeci sa posebnim potrebama nego njihovim roditeljima, dok praksa pokazuje da roditelji djece sa posebnim potrebama jesu i ostaju najvažniji oslonac takvoj djeci. Realnost „društva u tranziciji“ jeste da se, pored svakodnevnih izazova vezanih za preživljavanje, roditelji djece sa smetnjama u razvoju često suočavaju sa nedostatkom socijalne podrške vezane za ovaj specifični tip roditeljstva. Ovo istraživanje dizajnirano je kao eksplorativno, te je konstruisan je upitnik sa ciljem dobijanja podataka o percepciji dobijene socijalne podrške od strane porodice, neposredne okoline i državnih institucija. Prikupljanje podataka organizovano je kao kombinacija ponuđenih odgovora, otvorenih pitanja (s ciljem dobijanja kvalitativnih podataka), te samoprocjene na skalama likertovog tipa. Dobijeni podaci sugerišu da se roditelji djece sa posebnim potrebama uglavnom osjećaju deprivirani u dobijanju socijalne podrške, kao i da se uočava dezorijentisanost kada je u pitanju izražavanje sopstvenih potreba. Kvalitativna analiza podataka ponudila je smjernice slijedeći iskazane potrebe roditelja. Rezultati su diskutovani u radu, a predložena je strategija organizovanog pristupa roditeljima putem detekcije njihovih potreba, te psihološka podrška, što predstavlja mjere primarne psihološke prevencije

za roditelje, a olakšava sekundarnu i tercijarnu psihološku prevenciju kada su u pitanju djeca sa posebnim potrebama.

Ključne riječi: roditelji, djeca sa smetnjama u razvoju, socijalna podrška

Miroslav Gavrić

Luka Borović

Filozofski fakultet Pale

Univerzitet u Istočnom Sarajevu

SAMOEFIKASNOST KAO MEDIJATOR ODNOSA MOTIVACIJE I ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM NEZAPOSLENIH

Osnovni cilj ovog istraživanja bio je testirati ulogu generalizovane samoefikasnosti kao medijatora odnosa između ekstrinzične/intrinzične poslovne motivacije i zadovoljstva životom u uzorku nezaposlenih osoba. Intrinzička motivacija se definiše kao unutrašnji pokretač radne aktivnosti koji je prvenstveno vezan za samu prirodu posla i uživanje u obavljanju istog, dok je ekstrinzična motivacija vezana za spoljašnje uslove nagrađivanja i kažnjavanja za obavljen posao; zadovoljstvo životom je globalna kognitivno-evaluativna procjena sopstvenog života i zadovoljstva istim, dok je generalizovana samoefikasnost uvjerenje o sopstvenom kapacitetu prevladavanja različitih izazova i teškoća. Motivacija je mjerena *Skalom ekstrinzične/intrinzične motivacione orijentacije* Harterove (1981), samoefikasnost Švarcerovom (1997) *Skalom opšte samoefikasnosti*, a zadovoljstvo životom putem Larsenove (1985) *Skale zadovoljstva životom*. Uzorak se sastojao od ukupno N=150 ispitanika, nezaposlenih osoba iz sarajevsko-romanijske regije, uz polnu strukturu od 47% muškaraca i 52% žena, starosti od 20 do 50 godina (M=32,20), srednjoškolskog (75%) i višeg obrazovanja (20%), od kojih je 43% bilo nezaposlenu u periodu od zadnje 2 do 3 godine, a 53% preko 3 godine. Rezultati analize distribucije dobijenih skorova na korišćenim skalama ukazuju na normalnu distribuiranost intrinzične motivacije i samoefikasnosti u uzorku ispitanika, dok su distribucije ekstrinzične motivacije i zadovoljstva životom bile negativno

asimetrične. Zarad testiranja hipoteza sprovedene su dvije regresione analize u kojima je samoeфикаsnost postavljena kao medijator-varijabla. Intrinzička motivacija je statistički značajan i pozitivan prediktor zadovoljstva životom ($R^2=9,65\%$, $F(1,148)=15,80$, $p=0,00$), ali je ovaj efekat u potpunosti indirektan, tj. mediteran putem samoeфикаsnosti ($\beta=0,35$, $p=0,000$). Ekstrinzična motivacija je statistički značajan i negativan prediktor zadovoljstva životom nezaposlenih ($R^2=10,56\%$, $F(1,148)=17,78$, $p=0,000$), ali je ovaj efekat takođe u potpunosti mediteran samoeфикасношću ($\beta=-0,25$, $p=0,00$). Rezultati istraživanja upućuju na to da intrinzično motivisane osobe, moguće usljed fokusiranosti na ovladavanje poslom i razvoj ličnih kompetencija, razvijaju snažan osjećaj samoeфикаsnosti koji pozitivno doprinosi njihovom zadovoljstvu životom čak i u periodima nezaposlenosti. Sa druge strane, osobe dominantne ekstrinzične motivacije su usmjerene na spoljašnja potkrepljenja i nagrade, doprinoseći razvoju slabijeg osjećaja lične samoeфикаsnosti (kompetentnosti), što dovodi do smanjenog zadovoljstva životom u periodima nezaposlenosti, tj. u periodima odsutnosti spoljašnjih poslovnih motivatora.

Ključne riječi: nezaposleni, radna motivacija, samoeфикаsnost, zadovoljstvo životom, medijacija

**СЕКЦИЈА ЗА ПОЛИТИКОЛОГИЈУ И
НОВИНАРСТВО**

*Политика и стварност
Комуникација и стварност*

Зоран Јевтовић
Филозофски факултет
Универзитет у Нишу
Предраг Бајић
Универзитет „Унион - Никола Тесла“
Факултет за спорт, Београд

УОКВИРАВАЊЕ И ОБЈЕКТИВНОСТ НАРАТИВА О РЕЛИГИЈИ У ДНЕВНОЈ ШТАМПИ СРБИЈЕ¹

Апстракт: Штампа је традиционални медиј посредством којег су црква и верске заједнице уведене у друштвени живот, али објективност слика које указују на њихов међусобни однос све је дискутабилнија. Квантитативном и квалитативном анализом осам дневних новина у Србији аутори истражују заступљеност тема са религијским садржајем, односно утицај које би могле да имају на јавно мњење. Истраживање је показало да су и ове теме често банализоване, да се уско тематизује поље религије. Уоквиравање медијских слика у искривљене рамове јача негативну перцепцију у друштву, чиме религијске разлике уместо духовних мостова приближавања постају све израженије и конфликтније. Промене на које указујемо трансформишу смисао новинарске парадигме: негдашњу лојалност политици, идеологији или религији мењају тржишно произведена гледишта којима се, неретко, замагљује слика реалности. Медијске корпорације, оријентисане на профит, конструишу друштвено популарне наративе, чиме и религијски пејзаж постаје део забавно-таблоидне индустрије.

Кључне речи: штампа, религија, наративи, стварност, комерцијализација, промена новинарске парадигме.

¹ Рад је део пројекта број 179008, који реализују Универзитет у Београду, Факултет политичких наука и Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, а финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Mile Lasić

Sveučilište, Mostar

JE LI UOPĆE MOGUĆE PRIJEĆI IZ TZV. DEJTONSKE U TZV. BRISELSKU FAZU?

U „zemljama Zapadnog Balkana“ (terminus tehnicus „Solunske agende“) radi se samo o prividu kretanja ka europskim integracijama, odnosno „EUizaciji“ uz odsustvo europeizacije javnih politika. Posebice je dramatična situacija u BiH, u kojoj sve tri nacionalne zajednice vode politike zgađivanja (containment policy) sebi srodnih identiteta, pa ti „hibridni ratovi“ i onemogućuju njihovu nužnu tranziciju u tri „političke zajednice“, bez kojih se od cijele BiH i neće moći napraviti funkcionalna pravna država. U unutarnjim hibridnim ratovima u BiH sudjeluje i tzv. međunarodna zajednica upravo svojim nerazumijevanjem BiH kao višenacionalne zemlje, zbog čega je i odustala od posredovanja demokratskih metoda upravljanja razlikama, dobrim dijelom predviđenima u Aneksu 4 Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH. Sinergijski se proizvela, pak, pat pozicija koja implicira da je BiH nesposobna za pluralne i demokratske tranzicije, odnosno zakašnjele modernizacije, ma koliko je bez njih osuđena na krhki mir i neizvjesnost u pogledu njezina članstva u EU. Posebice je tragično što se ni u tzv. međunarodnoj zajednici ni u samoj BiH ne razumije da je BiH silnim geopolitičkim i vjerozakonskim intervencijama kroz njezinu kompliciranu historiju postala višenacionalna zemlja „ubilačkih identiteta“ (Amin Maalouf), te da je već time i „idealna konsocijacijska situacija“ (Arendt Lijphart), pa žurno potrebuje demokratske metode upravljanja razlikama, kako više nikada ne bi ni u BiH ni izvan nje posezao za nedemokratskim metodama eliminiranja razlika. Pri tomu, i srećom, ni nakon svih geopolitičkih, svjetonazorskih i vjerozakonskih intervencija putem tzv. visoke kulture u njezin prvotni „narodnosni supstrat“ (Ivan Lovrenović), nisu posve prekinute bliskosti u oblasti tzv. pučke kulture u BiH. Otuda bi se u izlaganju kritički propitale i prosecesionističke i prounitaističke platforme, uključivo one koje se zalažu za „većinsku demokraciju“ i načelo „jedan čovjek jedan glas“, čime neskriveno ignoriraju i višenacionalnu strukturu u BiH i upotrebu balansa građanskog i (više) nacionalog. Pokazalo bi se da se i jedni i drugi i treći pri tomu neznački

pozivaju na *acquis* – pravnu stečevinu EU, čime samo pohranjuju iluziju da je „nacija država“, iako je model 19. stoljeća, rješenje za BiH u 21. stoljeću, pa čak i preduvjet za članstvo u Europskoj uniji. Pokazalo bi se kako se ni jedni ni drugi ni treći nemaju pravo pozivati na „*acquis*“, jer se u EU radi o procesima transnacionalnih pulsacija i socijalizacija, to jest svekolikih umreženja, pa i obogaćenju identiteta – višestrukim identitetu ili alteritetu. U konačnici, bez razumijevanja ovih pitanja u BiH neće moći doći do skidanju ustavno-pravnih okova i departhejdizacije antieuropskih javnih politika. Utoliko je odgovornost za „stajanje u mjestu“ i na domaćim i inozemnim subjektima, jer svojim sinergijskim (ne)djelovanjem doprinose „horizontu koji se udaljava“, to jest sve neizvjesnijoj budućnosti BiH u EU. I u samoj EU su, k tomu, u tijeku brojne kriza, pa i preispitivanje smisla postojanja s postojećim „*acquisom*“, s posve otvorenim ishodom, pa je moguć i „*game over* ishod“ za „zemlje Zapadnog Balkana“ u odnosima s EU, ukoliko dođe do potpune suzpenzije postojeće „pravne stečevine“, No, treba znati i da je EU oduvijek bila „krizna zajednica“ (Richard Woyke), te da je umjela iz kriza izaći i jača i brojnija ...

Ključne riječi: neuspjele tranzicije i demokrate, oprečne „stojne točke“ glede opstojnosti (više)nacionalne BiH i njezine budućnosti u EU, mogući „*game over* ishod“ ...

Златиборка Попов Момчиновић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ПРОБЛЕМ ИСТИНЕ У ПОЛИТИЧКОЈ ТЕОРИЈИ ХАНЕ АРЕНТ

Хана Арент је свакако значајнија политичка теоретичарка 20 века, и у својим делима је адресирала најзначајније политичке феномене овог периода (као што су тоталитаризам, различите форме насиља, питања кривице и одговорности) реферирајући се при том стално на античку традицију, колевку политике и демократије. У свом познатом делу *Истина и лаж* у политици директно је адресирала појам истине у контексту рата у Вијетнаму и пентагонских

извештаја. Међутим, ово њено дело треба сагледавати и у контексту диференцијације између појма истине пре свега када је реч о америчкој и француској револуцији. Док се у француској револуцији кроз вихоре догађаја које нису могли више да контролишу ни сами актери заправо полазило од, условно речено одређених апстрактних истина али с фокусом на решавање социјалних питања политичким и насилним средствима чиме су се и саме „истине“ губиле у револуционарном насиљу, у америчкој револуцији то није био случај иако су се неке темељне истине као нпр да су сви људи рођени једнаки (Декларација о независности) сматрале очигледним. Упркос томе, америчке институције а на чему инсистира Арент су настале кроз форму дијалога, дебате у одређеном временском периоду након чега је по њеном мишљењу дошло до успостављања стабилних институција. С обзиром да је политика сфера тзв. практичке мудрости (фронесис) истина је у овој сфери део разборитости и разговора између једнаких, који су виђени у јавном простору а што је паралела између политике у раздовљу антике као и америчке револуције, за разлику од друштава двадесетог века у ком се одлуке доносе ван очију јавности па самим тим и не могу бити истините у смислу разборитог промишљања (пример поменутих пентагонских извештаја). Потпуно первертирање појма истине долази у тоталитарним режимима, у којима се кроз „истините“ законе класне (стаљинизам) односно расне борбе (нацизам) производе тзв. објективни непријатељи које стога треба ликвидирати, чак или баш зато што немају субјективни однос према лажима наведених режима (најдрастичнији је пример Јевреја у Хитлеровој Немачкој). Тоталитарна кретања и њихова перверзна логика чак доводе до тога да су и најмонструознији злочини ако не неистинити а оно бар политички нужни, јер да нисам то учинио ја учинио би неко други (тзв. теорија шрафа у контексту њеног дела *Ајхман у Јерусалиму*). С тим у вези, циљ излагања је указати на значај мисли Хане Арент у контексту појма истине у политичкој сфери и различитих облика њеног разборитог остварења али и перверзних искривљавања, а све то у име „Истине“.

Владимир Баровић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

УПОРЕДНИ ПРИКАЗ НОВИНАРСКОГ РАДА МИЛОША ЦРЊАНСКОГ И РАДЕТА ДРАИНАЦА

Сажетак: У раду се износи кратка биографија и подаци релевантна за формирање личности два великана српског новинарства, чији медијски рад није довољно истражен. На основу истраживања на изворној грађи установили смо да је Црњански у значајној мери допринео развоју и формирању репортаже и коментара као жанрова у српској међуратној журналистици. У тексту се анализира његов рад на месту аташеа за штампу и дописника листа „Време“ из Берлина и Рима, где је обављао посао сарадника Централног прес бироа. Драинац се посматра као структурална личност са акцентом на дугогодишњи плодан новинарски рад у београдском дневнику „Правда“. На основу истраживања установили смо да су његови текстови изузетан допринос развоју извештаја као форме уз употребу јасног, прецизног реченичног склопа као и у професионалном смислу коректног пласирања информација. Аутор је имао за циљ да у раду истражи новинарско ангажовање два великана српске књижевности и песништва.

Кључне речи: Црњански, Драинац, новинарство, жанр, репортажа, коментар, међуратни медији.

Вук Вучетић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ПОЛИТИЧКО КОМУНИЦИРАЊЕ НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА

У ери медијатизације политике, политичари се све више труде да причају „језиком медија“ и да усвајају медијску логику како би освојили жељене политичке поене. Другим ријечима, бављење политиком је данас незамисливо без медијске промоције. У том смислу, политичари настоје да освоје не само традиционалне медијске просторе, већ да буду присутни и на друштвеним мрежама. Наиме, свака озбиљна политичка партија или политичар користи онлајн друштвене платформе како би се обратио што већем броју потенцијалних бирача. У овом раду ћемо анализирати на који начин су кандидати за члана предсједништва БиХ из сва три конститутивна народа користили друштвену мрежу „фесјбук“ у сврху политичке комуникације са бирачима током предизборне кампање 2018. године.

Кључне ријечи: медијатизација политике, друштвене мреже, политичко комуницирање, медијска логика

Стефан Вукојевић

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

МЕТОДОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФИКАЦИЈЕ ПОЛИТИЧКИХ СТРАНАКА У ПОСТДЕЈТОНСКОЈ БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Предмет теме је методолошка проблематизација класификације политичких странака у постдејтонској Босни и Херцеговини према програмско-идеолошким критеријумима леве и деснице, као и подјеле на етничке и мултиетничке странке. У том процесу се полази од хипотезе да се странке из БиХ не могу класификовати према програмско-идеолошком критеријуму карактеристичним за странке из Западне Европе јер су странке у постдејтонској БиХ произашле из другачијих социјалних расцјела унутар другачије историјске епохе. Аутор примјењује теоријско-епистемолошку парадигму историјског институционализма и упоредни метод како би идентификовао социјалне расцјепе и критична раскршћа која су утицала на формирање странака и која дају ваљане критеријуме за класификацију. У том погледу, оповргава се могућност примјене идеолошког континуума лијево-десно на странке у БиХ, као и опција сврставања странака у категорију мултиетничких.

Лидија Мирков

Факултет политичких наука

Универзитет у Београду

ЛИТЕРАРНА АФЕКТАЦИЈА КАО СТИЛСКО СРЕДСТВО У ПОЛИТИЧКОЈ КАМПАЊИ

Приповедне технике постоје у људској заједници од кад постоји језик. Осим за преношење знања и искустава на нове генерације, временом су стилске занимљивости почеле да служе и за остварење појединачних интереса оних који говоре. Говорници са јавним занимањем имају одговорност према јавности којој се обраћају јер њихове речи добијају нову димензију у друштвеној арени. Савремени политичари се обраћају бирачима у ограниченом периоду и у ограниченим терминима, те њихови стилски поступци треба да буду и учинковити и занимљиви. У овом раду биће истражено на који начин су политичари осмислили своја обраћања током предизборних кампања за парламентарне изборе априла 2016. и председничке изборе априла 2017. године. Истраживање се заснива на телевизијским обраћањима током законски одређених термина у та два предизборна периода. У узорак спадају ТВ дебате, митинзи и говори лидера политичких странака које су освојиле највише гласова (прва четири резултата). Главна претпоставка истраживања је да се политичари који су остварили најбоље изборне резултате, независно од природе избора, користе литерарном афектацијом као стилским средством у говорима. Литерарна афектација оживљава политички стил који обилује фразама, а њена улога у дискурсу остварује се и импресијом коју афективно-литерарни стил проузрокује: људи су језичка бића која воле да им се приповеда, а афективност је неопходна да би – макар једнократно на изборима – делали у складу са интересима оних који приповедају.

СЕКЦИЈА ЗА ГЕОГРАФИЈУ

Интердисциплинарни контекст

Јасмина Јовановић
Драгица Живковић
Географски факултет
Универзитет у Београду

КАРТОГРАФСКИ МЕТОД У КОНТЕКСТУ ГЕОВИЗУЕЛИЗАЦИЈЕ

Предмет сазнања картографије повезан је с једне стране са дијалектичким материјализмом и његовом теоријом сазнања, а са друге стране са одговарајућим наукама кроз картографски метод и језик картографије. Картографски метод и језик карте повезују картографију с дијалектичком логиком, семиотиком, теоријом информација и кибернетиком. Картографски метод је својствен свим просторним наукама. Опредељивањем у процесу истраживања и картографисања настаје специфичан графички модел-карта. Његова основно-сазнајна категорија је картографисање, тј. моделовање, под којим карту прихвата као својеврсну материјализацију о реалном свету и интерпретацију тог сазнања. Примена картографског метода је у облику картографско-методског алгоритма.

Највећим променама у картографији допринео је развој рачунске технологије и геоинформационих система. Убрзани развој утицао је на настанак нових дисциплина, међу којима се посебно истичу рачунарски подржана картографија и ГИС. Карте су за ГИС главни извор података и један од начина визуелизације информација. За картографе ГИС је техничко-аналитички подсистем картографије. Карта је истовремено улазни податак и један од резултата сваке анализе. Концепција ГИС-а је стварање базе географских података а управо на том концепту се развија картографија из базе података. Аналогне карте имале су две функције: биле су медијум за чување информација о простору и представљале су слику одређеног простора. Дигитална картографија унела је нову димензију - картографску визуелизацију. Визуелизација је стварање менталне слике простора који се не види. Конвенционални картографски производи имају опипљиву реалност и видљиви су као слике. Виртуалне карте садрже исте информације као реалне. Картографске базе података могу се сматрати картама јер садрже информације реалних карата и могу се трансформисати у њих.

Aleksandar Valjarević
Priridno-matematički fakultet
Univerzitet u Prištini

FUNDAMENTALNI KONCEPT DIGITALNE KARTOGRAFIJE U KONTEKSTU “AUGMENTED REALITY“

Apstrakt: Znanje o prostoru nalazi se u permanentnoj evoluciji. Kartografsko sagledavanje sveta različito je i specifično u odnosu na druge poglede i odnose ljudi sa svetom. Prostor u kome čovek živi i koji je dostupan njegovom opažanju deo je univerzalnog prostora, koji je beskonačan i bez saznatljivih granica. Ali za čoveka on je ograničen saznanjem i mogućnošću opažanja. Uloga savremene kartografije je pronalaženje načina predstavljanja i dobijanja informacija iz različitih setova podataka. Najvažnije promene u kartografiji vezane su za informacione tehnologije, posebno za GIS, u cilju kartografske vizuelizacije čime su izuzetno doprineli Internet i World Wide Web. Internet će u perspektivi postati jedinstvena kartografska baza podataka. Kartografski prikazi postavljeni su na internetu radi integracije, distribucije i vizuelizacije podataka na web-u, a mogućnosti integracije podataka iz različitih sistema postaju neograničene. Integrisanje tri segmenta: kartografije, GIS tehnologije i daljinske detekcije omogućava objedinjavanje prostora i vremena pri geoprostornom istraživanju i odlučivanju. Karte su za GIS glavni izvor podataka i jedan od načina vizuelizacije informacija. Za kartografe GIS je tehničko-analitički podsistem kartografije. Karta je istovremeno ulazni podatak i jedan od rezultata svake analize. Konceptcija GIS-a je stvaranje baze geografskih podataka a upravo na tom konceptu se razvija kartografija iz baze podataka. Jednom formirana digitalna karta u GIS-u je “živa” karta prostorne analize, jer mogućnost interaktivnih upita i uređivanja podataka od strane korisnika ima širok dijapazon modifikovanja i kreiranja novog sadržaja. “Augmented reality“ ili proširena stvarnost predstavlja nadograđivanje realnosti dodatnim informacijama, tako što ga preklapa sa kompjuterski generisanim podacima.

Кључне речи: Prostor, World Wide Web, GIS, Daljinska detekcija

Бранислав Драшковећ
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

РИЈЕКА ТИЛАВА – ПОТАМОЛОШКА СТУДИЈА

Ријека Тилава географски припада југозападном ободу сарајевске котлине. Слив припада двјема контрастним цјелинама, горњи дио обухвата планину Требевић, западно од главног гребена, док у доњем дијелу ријека излази у пространо Сарајевско поље гдје се улијева у Босну. Као водни ресурс изузетан значај има врело Тилава, које водом за пиће снабдјева општине Источно Ново Сарајево и Источна Илиџа. Послије јачих киша плувијална ерозија узрокује појаву мутноће па је воду потребно обрађивати посебним третманима прије коришћења, због чега је 1968. године изграђен објекат за прераду тзв. „сирове” воде. Унутар сливног подручја изграђен је нови пут који повезује Источно Сарајево са Јахорином, па се као хипотеза поставља претпоставка да је због тога интензитет ерозије повећан. Упоређивањем сателитских снимака биће утврђено колико је у посљедње двије деценије смањен коефицијент пошумљености у сливу.

Интердисциплинарним приступом и примјеном савремених метода истраживања циљ рада је да слив Тилаве буде приказан у новом свијетлу, од густине хидрографске мреже до водног биланса. Такође, биће обрађене физиогене карактеристике попут геолошке подлоге и рељефа, климе, вегетације, и њиховог утицаја на хидролошке параметре.

Горан Мутабиџија
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

ГЕОГРАФСКИ ХОРИЗОНТИ ВИЗАНТИЈСКОГ ЦАРСТВА

Источно римско царство је била најзначајнија средњовјековна европска држава, а то се манифестовало на неколико начина. Прије свега, то је била држава која је најдуже трајала у Новом вијеку, од подјеле Римског царства коју је извршио цар Теодосије (394) па до турског освајања Константинопоља (1453). Такође, ово је била и прва хришћанска држава, утемељена на начелима хришћанске вјере (цар Теодосије, 380). Посебан значај за то, као и за цјелокупну европску историју, имао је цар Константин (272-337), који је забранио прогон хришћана (Милански едикт, 312). Он је заслужан и за оснивање Константинопоља, царске престонице са најбољим географским положајем у тадашњем свијету, који ће већим дијелом овог периода бити и највећи европски град. То је био неопходни урбани оквир у којем се најуспјешније његовала хеленска култура и која се из њега зракасто ширила према другим центрима царства, прије свега Александрији. Кохезиони елемент је било и наслијеђе римске државне управе, на бази којег је изграђен моћан чиновничко-финансијски апарат.

На крају, ово је била држава која је добила садашње име тек када је нестала са историјске сцене, а током њеног миленијумског развоја ниво географског мишљења и развоја географских идеја био је значајно инфериорнији у односу на домете историјске науке. Историја и географија биле су од суштинског значаја за идентитет Византије, као екуменског царства са дугим временским трајањем, и досезањем које се проширило на три континента. Ипак, византијска елита није произвела ниједног географа и путописца који би се могао упоредити са онима из претходних, сусједних или сличних култура.

Да би се правилније разумио свеобухватни развој византијског географског мишљења, као и развоја друштва, неопходно је усвојити практичну периодизацију и појаснити филозофске појмове новоплатонизма и исихазма. Острогорски (1998) овај

миленијумски развој дијели на осам поглавља, док у филозофској и историјскогеографској литератури фигурира оквирна подјела на три периода: Рана (324- 610), Средња (610-1025) и Позна Византија (1025-1453).

Након појашњења основних елемената византијске филозофије, почеће се са разрадом идеја које су обликовале миленијумско географско мишљење у византијском царству. Оно је веома поједностављено у односу на античке претходнике и тешко је разумити овај „пад географског мишљења“ без узимања у обзир ширег контекста. Полазна размишљања о разлозима оваквог развоја географске имагинације леже у домену три групе фактора. Прву и најважнију, свакако, чини систем филозофско-теолошких идеја, које су одредиле карактер цијелог византијског друштва. Основне црте новоплатонизма и православља ће се укратко појаснити, довољно дубоко за разумјевање настанка географског мишљења. Другу групу чине политичко-економски фактори, који су били толико супериорни у односу на исте факторе у сусједним земљама, да су омогућили Византији стабилност економског развоја (посебно финансиског система) из којег је произашао стабилан војнички систем и релативно безбједне границе Царства.

Трећу групу чине три доминантно географска фактора. Сам географски положај Византије био је такав да је овом царству дао трансконтинентални значај. То значи да је царство лежало на три континента (Европа, Азија и Африка), а географски положај Константинопоља се и данас сматра као најбољи у свјетским оквирима. Ово је полазна основа за конструкцију глобалне географске слике, која полази од претпоставке да је Константинопољ као царски град, нека врста византијског Гринича и референтна тачка за дефинисање просторних односа и главних праваца. Из овога је произашла глобална ментална мапа и дводјелна подјела свијета на Исток и Запад. Ова подјела је заснована на вијековној и карактеристичној византијској изградњи географског простора, у којој Исток укључује Азију и Африку, са Нилом као границом између ових континената. Запад је био синоним за Европу. Други фактор су природногеографске карактеристике Царства. Превасходно, мисли се на климатовегетацијске карактеристике (доминантно степе, полупустиње и пустиње). На крају, трећи значајни фактор

је размјештај становништва и поморска оријентација градова (урбанизација обалног појаса). Видљиво је да се, поред осталог, различитошћу степена урбанизације, може објаснити и различитост историјско-географског развоја цијелог Евро-медитеранског подручја током Новог вијека.

Рад византијских географа неће бити описан хронолошки, већ ће се њихова дјела тематски груписати у три широке тематске цјелине: академску, политичку и популарну географију. Као најзначајнијих представника ових школа, анализираће се радови Козме Индинопустеса, цара Константина Порфирогенета, Стефаноса из Византије и Ивана Кантакузина.

Ирена Станић

Милка Грмуша

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

ПОТЕШКОЋЕ У КОГНИТИВНОМ РАЗВОЈУ ДЈЕЦЕ И НАСТАВА ГЕОГРАФИЈЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Резиме: Инклузија дјецe са потешкоћама у развоју у васпитно-образовни систем подразумијева отвореност за све ученике, без обзира на врсту потешкоће у развоју. Сваки ученик са потешкоћама у развоју треба да се осјећа прихваћено у школи што се постиже индивидуализованим приступом и прилагодбом наставних метода специфичним потешкоћама. На тај начин се омогућава дјетету да колико да оствари постојеће потенцијале толико и да их унаприједи чиме се, поред стицања потребних академских вјештина, избјегавају секундарни психолошки поремећаји, а постиже се социјална интеграција дјетета. Специфичност географије као наставног предмета огледа се у томе да се подразумијева више развијених когнитивних способности него што је то случај са другим наставним предметима. Поред читања и писања и разумијевања односа узрока и посљедица проблем дјецe са специфичним потешкоћама могу представљати и сналажење у простору, просторни односи, поимање

сразмјера, циљана опсервација, примјена географске карте. Циљ овог рада је био да се анализом релевантне методичкогеографске и психолошке литературе направи увид у тренутно стање у овој области те да се лоцирају потешкоће везане за специфичне развојне когнитивне потешкоће као што су: гранична и лака ментална ретардација, дислексија, дисграфија, дисимболија, дискалкулија, дефицит пажње. Размотрене су и методе у настави географије које су адекватне и адаптиране према специфичним развојим когнитивним одступањима.

Кључне ријечи: инклузија, когнитивне потешкоће, настава географије, основна школа

Јелена Голијанин

Филозофски факултет Пале

Универзитет у Источном Сарајеву

КАРСТ ИСТОЧНОГ САРАЈЕВА

Абстракт: Карст је специфична појава у природи како у геоморфолошком и екосистемском смислу тако и у привредном, социјалном и другим облицима друштвеног живота становништва. Простор града Источно Сарајево у основи већински граде карстне стијене. Управо ови стијенски комплекси заузимају значајну површину од 835,3 km², тј. учествују у грађи са 57,5% у односу на друге врсте стијена. У погледу типова карстних стијена, кречњаци средњег и доњег Тријаса чине основу истраживаног простора. Управо у овим наслагама честе су појаве спелеолошких објеката који се по димензијама и величини убрајају у најзначајније у БиХ.

Карстни терени утврђени су и картирани помоћу ГИС-а, на основу више листова Основне геолошке карте СФРЈ, размјере 1.100.000. Добијени подаци послужили су као основа за различите компарације и статистичке анализе.

Кључне ријечи: карст, Источно Сарајево, пећине, ГИС.

Мариана Лукић Тановић
Филозофски факултет Пале
Универзитет у Источном Сарајеву

ГРАД ИСТОЧНО САРАЈЕВО – КРЕТАЊЕ БРОЈА СТАНОВНИКА У ПЕРИОДУ 1991 – 2013

На простору Града Источно Сарајево, последње три деценије дошло је до значајних промена, од промена територије и државних граница, до низа демографских промена и последица које су изазвале велика померања становништва. Предмет истраживања рада је кретање броја становника између два последња пописа становништва, 1991. и 2013. године. Чињеница је да је Босна и Херцеговина била без пописа становништва 22 године, што је веома отежавало демографска истраживања. Циљ истраживања је био да се утврди да ли је динамика становништва позитивна или негативна у наведеном периоду, односно да ли је присутан процес депопулације. У истраживању је најпре изведена процена броја становника за 1991. годину, јер је дезинтеграција насеља на територији Града створила огромне проблеме упоредивости статистичких података о становништву. Након тога анализирана је динамика становништва у периоду 1991-2013. године. Истраживање је показало да Град Источно Сарајево у међупописном периоду има позитивну популациону динамику, која је карактеристика искључиво урбаног простора, док рурални простор има обележје депопулације.

Кључне речи: број становника, депопулација, Град Источно Сарајево

Милан Пантић

Природно-математички факултет
Универзитет у Новом Саду

ФУНДАМЕНТАЛНЕ КОНЦЕПЦИЈЕ ФИЗИЧКОГ ОПИСА ПРИРОДЕ

У раду се размотра један од најопштијих појмова од кога полази физика како би описала разноврсне појаве и процесе у природи. Кључни појам природословља од кога се полази у физици јесте појам материје. Биће анализирана нека најопштија својства и основне форме постојања материје као што су: кретање, физичка интеракција, простор и време, узрочно-последичне везе, структурна и системска организација. Откривање тајни структуре материје повластица је и привилегија физике, експерименталне и теоријске. Физика трага за законима којима се потчињавају појаве и процеси који се дешавају у природи. Како она истражује фундаменталне законитости природе, то јој одређује *водећу* улогу у природним наукама. У вези са тиме биће наведене одговарајуће фундаменталне физичке теорије које имају јединствену структуру. Исто тако, основу било које физичке теорије чине три елемента: *скуп физичких величина*, помоћу којих се описују објекти или појаве дате теорије (на пример, у Њутновој механици то су координатам импулс, сила, енергија); појам *стања система* и *једначине кретања* које описују *еволуцију* стања разматраног система. У вези са фундаменталним теоријама биће наведене одговарајуће основне физичке слике света. Такође ће, у складу са овим сликама, бити указано на појаву и однос динамичких и статистичких законитости. У динамичким теоријама величине се подчињавају једнозначним законима док су статистичке теорије засноване на законима вероватноће.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

1(048.3)
94(048.3)
37(048.3)
81(048.3)
82(048.3)
159.9(048.3)
32(048.3)
91(048.3)

НАУЧНИ скуп поводом дана факултета “Наука и стварност” (Пале) (2019)
Наука и стварност [Електронски извор] : Књига резимеа / Научни скуп
поводом дана факултета, 19. мај 2019., Пале ; [главни уредник Мишо Кулић ;
одговорни уредник Марија Летић]. - Источно Сарајево : Филозофски факултет,
2019. - 147 стр. ; 21 cm

Način pristupa (URL): <http://ff.ues.rs.ba/files/docs/users/Urednik/Nauka-i-stvarnost/knjigarezimeea2019.pdf>

ISBN 978-99976-45-03-6

COBISS.RS-ID 8426776